

European Network for
Rural Development

PL

PRZYKŁADOWE PROJEKTY

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów
Wiejskich

RURAL INSPIRATION AWARDS 2020

<https://enrd.ec.europa.eu>

Sfinansowana

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD) to forum wymiany informacji dla podmiotów zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich w całej Unii Europejskiej (UE). ENRD przyczynia się do skutecznego wdrażania programów rozwoju obszarów wiejskich (PROW) państw członkowskich, wspierając gromadzenie wiedzy i dzielenie się nią, jak również ułatwiając wymianę informacji i współpracę obszarów wiejskich w całej Europie.

Każde państwo członkowskie utworzyło krajową sieć obszarów wiejskich (KSOW), która skupia organizacje i organy administracji zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich. Na poziomie UE ENRD wspiera tworzenie sieci kontaktów między takimi krajowymi sieciami obszarów wiejskich, krajowymi administracjami i organizacjami europejskimi.

Dodatkowe informacje można znaleźć na stronie internetowej ENRD (<https://enrd.ec.europa.eu/pl>).

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)

Broszura o przykładowych projektach realizowanych w ramach EFRROW stanowi część cyklu publikacji ENRD, którego celem jest propagowanie wymiany informacji. Każde wydanie broszury zawiera opis różnego rodzaju projektów, które otrzymały dofinansowanie w ramach PROW z EFRROW.

Wcześniejsze wydania broszury o przykładowych projektach współfinansowanych z EFRROW można pobrać ze strony internetowej ENRD z zakładki „Publikacje”¹. Zbiór dobrych projektów i praktyk ENRD² zawiera liczne przykłady pomocy udzielonej w ramach EFRROW na rzecz inicjatyw związanych z rozwojem obszarów wiejskich.

¹ https://enrd.ec.europa.eu/publications/search_pl

² https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice_pl

Tekst ukończono w czerwcu 2021 r.

Wydanie pierwsze

Opinie wyrażone w niniejszej publikacji są jedynie opiniami autora (autorów) i w żadnym razie nie stanowią oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021

© Unia Europejska, 2021

Ponowne wykorzystanie dozwolone pod warunkiem podania źródła. Ponowne wykorzystywanie dokumentów Komisji reguluje decyzja 2011/833/UE (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39). Wykorzystywanie lub kopiowanie zdjęć i innych materiałów, co do których Unii Europejskiej nie przysługują prawa autorskie, wymaga bezpośredniej zgody właściciela praw.

Print: ISBN 978-92-76-36162-6 ISSN 2529-4997 doi:10.2762/005024 KF-AP-21-001-PL-C

PDF: ISBN 978-92-76-36165-7 ISSN 2529-5055 doi:10.2762/9839 KF-AP-21-001-PL-N

Redaktor naczelny: Neda Skakelja, kierownik działu w Dyrekcji Generalnej ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Komisji Europejskiej

Redaktor: Elena Di Federico, kierownik ds. publikacji, punkt kontaktowy ENRD

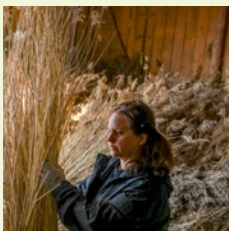
Podziękowania

Główni współautorzy: John Grieve, David Lamb, Cristina Rascón García, Marianne Geater.

Redakcja techniczna: Benoit Goossens, Nadine Schwirtz (Tipik)

Fotografia na okładce © Pexels

Spis treści

1. Biogospodarka

Strona 4

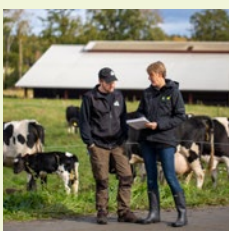
Wyniesienie uprawy belgijskich truskawek na nowy poziom

Odrodzenie słoweńskich winorośli

Fińska trzcina pospolita: od odpadu do zasobu

Brickz: naturalny polepszacz gleby z Niderlandów

Park Narodowy Kalkalpen – wyzwanie dla start-upów

2. Łagodzenie zmiany klimatu

Strona 12

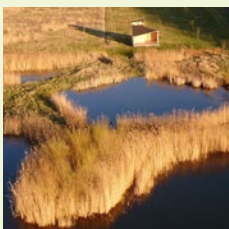
Rolnictwo biodynamiczne w Słowenii

Zindywidualizowane doradztwo pomaga ograniczyć emisje w szwedzkich gospodarstwach rolnych

Skok w przyszłość mobilności na obszarach wiejskich

Projekt ENFOCC (energia, lasy i zmiana klimatu)

Fińskie wioski sekwestrujące i składujące dwutlenek węgla

3. Przystosowanie się do zmiany klimatu

Strona 20

Czeskie gospodarstwo ekologiczne przystosowujące się do zmiany klimatu

Poprawa gospodarowania glebami na obszarach wiejskich Finlandii

Żywopłoty w służbie przystosowania hiszpańskiego rolnictwa do zmiany klimatu

Propagowanie biologicznych technik zwalczania agrofagów we Włoszech

Sieć pionierów rolnictwa ekologicznego na obszarach wiejskich Hiszpanii

Wprowadzenie

Konkurs Rural Inspiration Awards (RIA) to ogólnounijny konkurs promujący dobre praktyki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich organizowany przez Europejską Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ENRD). W konkursie nagradzane są projekty stanowiące źródło inspiracji, w ramach których wykorzystuje się finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), aby przyczynić się do realizacji celów polityki rozwoju obszarów wiejskich. Celem konkursu jest zwiększenie widoczności zarówno samych projektów, jak i roli polityki rozwoju obszarów wiejskich. Służy on także promowaniu transferu wiedzy i tworzeniu sieci kontaktów wśród podmiotów zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich.

W ramach edycji RIA 2020 doceniono inicjatywę finansowaną ze środków EFRROW, które propagują działania na rzecz klimatu na obszarach wiejskich oraz biogospodarkę. Tematy te są punktem centralnym prac specjalnej grupy tematycznej ENRD¹, stanowią kluczowy element priorytetów unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich i zajmują czołowe miejsce w szerszym programie politycznym UE i na świecie.

W 2019 r. Komisja Europejska przedstawiła Europejski Zielony Ład² – plan zbudowania zrównoważonej gospodarki UE poprzez przekształcenie wyzwań związanych z klimatem i środowiskiem naturalnym w szansę we wszystkich obszarach polityki przy jednoczesnym zapewnieniu transformacji, która będzie sprawiedliwa i sprzyjająca włączeniu społecznemu. Istotne znaczenie dla sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich ma szereg różnych inicjatyw politycznych UE przyczyniających się do realizacji Zielonego Ładu, w szczególności strategia „Od pola do stołu”³, unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030⁴ oraz plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym⁵.

Działania w dziedzinie klimatu są również w centrum starań UE na rzecz „ekologicznej i cyfrowej odbudowy” po pandemii COVID-19 – w ramach tych starań uznaje

się kluczową rolę rolników i obszarów wiejskich w zielonej transformacji⁶.

W tym kontekście konkurs RIA 2020 był okazją do zademonstrowania, w jaki sposób rolnictwo, leśnictwo i społeczności wiejskie przyjmują i rozwijają praktyki związane z obiegiem zamkniętym oraz praktyki niskoemisyjne i zrównoważone, a także w jaki sposób pomaga im w tym wsparcie ze środków EFRROW.

W odpowiedzi na zaproszenie opublikowane przez ENRD w grudniu 2019 r. krajowe sieci obszarów wiejskich (KSOW) z 18 krajów UE złożyły 71 wniosków w trzech kategoriach konkursowych: łagodzenie zmiany klimatu (30 wniosków), biogospodarka (23 wnioski) i przystosowanie się do zmiany klimatu (18 wniosków).

Zgłoszenia zostały najpierw przeanalizowane przez punkt kontaktowy ENRD przy wsparciu zewnętrznym

¹ https://enrd.ec.europa.eu/enrd-thematic-work/greening-rural-economy/bioeconomy_pl

² https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl

³ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/farm-fork_en

⁴ https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_pl

⁵ https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

⁶ Komisja Europejska (2020), „Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację”, COM(2020) 456 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1590732521013&uri=COM%3A2020%3A456%3AFIN>.

– w efekcie wyłoniono skróconą listę 15 nominacji. Zostały one następnie ocenione przez jury ekspertów, w skład którego weszło sześciu ekspertów z różnych organizacji działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich: Światowego Funduszu na rzecz Przyrody (WWF), Europejskiej Konfederacji Właścicieli Lasów Prywatnych (CEPF), Copa-Cogeca oraz Komisji Europejskiej – DG ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, a także samego punktu kontaktowego ENRD.

Jury wybrało trzech zwycięzców (po jednym w każdej kategorii konkursu RIA 2020) w oparciu o następujące kryteria:

- bezpośrednie korzyści, tj. potencjalne lub faktyczne pozytywne zmiany gospodarcze, środowiskowe/klimatyczne i społeczne wynikające z inicjatywy;
- wartość w zakresie tworzenia sieci kontaktów, tj. współpraca między różnymi zainteresowanymi stronami lub zapewnianie nowych możliwości tworzenia sieci kontaktów/współpracy w wyniku inicjatywy;
- możliwość przenoszenia/powielania, tj. potencjalne lub faktyczne powielanie danej inicjatywy na innych europejskich obszarach, które borykają się z podobnymi problemami;
- synergie z innymi obszarami polityki UE i narzędziami finansowania innymi niż EFRROW, wkład w urzeczywistnienie więcej niż jednego celu unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich lub innych celów polityki;
- innowacyjność, tj. wykorzystanie nowej technologii, metodyki lub nowego podejścia, które opracowano od podstaw w ramach danej inicjatywy lub które nigdy wcześniej nie były wykorzystywane na szczeblu unijnym, krajowym, regionalnym ani lokalnym; oraz
- wartość jako źródło inspiracji – kryterium to opiera się na doświadczeniu ekspertów w zakresie rozwoju obszarów wiejskich.

Równoległe do oceny technicznej jury w okresie od dnia 17 do 25 czerwca 2020 r. wszyscy obywatele mogli wziąć udział w głosowaniu online i oddać głos na ulubiony projekt wybrany spośród projektów finalistów. Po przeprowadzonej kampanii w mediach społecznościowych ponad 6 700 osób oddało swoje głosy, aby wybrać zwycięzcę w kategorii dotyczącej powszechnego głosowania.

W dniu 25 czerwca 2020 r. podczas ceremonii online komisarz europejski do spraw rolnictwa, Janusz Wojciechowski, ogłosił czterech zwycięzców konkursu⁷.

Drugi rok z rzędu dzięki konkursowi RIA zwiększono widoczność zarówno nominowanych projektów, jak i wkładu polityki rozwoju obszarów wiejskich, w kraju i na arenie międzynarodowej. Jednocześnie zapewniono pomoc jednostkom wsparcia KSOW na potrzeby usprawnienia procesu gromadzenia dobrych praktyk oraz kontaktów tych jednostek z autorami projektów. Mamy nadzieję, że te pozytywne historie zainspirują inne podmioty działające na rzecz rozwoju obszarów wiejskich do aktywnego wnoszenia wkładu w długoterminowy zrównoważony rozwój Europy – miejsca o „zielonym sercu”.

W niniejszym wydaniu broszury o przykładowych projektach współfinansowanych z EFRROW skoncentrowano się na zapewnieniu większej widoczności projektów zrealizowanych przez finalistów konkursu RIA 2020. Podkreślono w niej znaczenie każdego projektu dla rozwoju obszarów wiejskich i urzeczywistniania innych celów polityki UE. Ponadto dzięki uwypukleniu znaczenia projektów w odniesieniu do celów Europejskiego Zielonego Ładu niniejsza publikacja wspiera prace obecnej Grupy Tematycznej ENRD ds. Europejskiego Zielonego Ładu i obszarów wiejskich⁸.

Zespół punktu kontaktowego ENRD

⁷ Nagranie z ceremonii wręczenia nagród jest dostępne pod adresem https://enrd.ec.europa.eu/news-events/events/rural-inspiration-awards-2020_pl.

⁸ https://enrd.ec.europa.eu/enrd-thematic-work/greening-rural-economy/european-green-deal-rural-areas_pl

1. Biogospodarka

W tej kategorii konkursu RIA 2020 uznano projekty i inicjatywy finansowane ze środków EFRROW, które obejmują produkcję odnawialnych zasobów biologicznych oraz przetwarzanie tych zasobów i strumieni odpadów na produkty o wartości dodanej, w tym żywność, pasze, produkty pochodzenia biologicznego i bioenergię.

Biogospodarka może również przyczynić się do działań w dziedzinie klimatu poprzez zastąpienie wysokoemisyjnych i kopalnych zasobów, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych (w porównaniu z obecnymi poziomami) lub sekwestrację i składowanie węgla w glebie lub biomasie bądź ich produktach. Zrównoważona biogospodarka o obiegu zamkniętym może wspierać transformację w kierunku neutralności klimatycznej w całej gospodarce i może przyczynić się do realizacji kilku celów określonych w Europejskim Zielonym Ładzie.

Biogospodarka ma szczególne znaczenie dla obszarów wiejskich, gdzie występują ogromne zasoby biologiczne, takie jak zwierzęta, rośliny, mikroorganizmy i uzyskiwana biomasa, w tym odpady organiczne. W całej Europie programy rozwoju obszarów wiejskich (PROW) pomagają w tworzeniu, rozwijaniu i utrzymywaniu zrównoważonych łańcuchów wartości biogospodarki.

PROW oferują wiele możliwości w przypadku działań związanych z wykorzystaniem gruntów w celu ograniczenia do minimum ilości odpadów i optymalizacji wykorzystania zasobów naturalnych.

Na s. 5 można przeczytać o belgijskim gospodarstwie rolnym, które opracowało system uprawy umożliwiający uprawę truskawek w paletach nad ziemią, co pozwala zmniejszyć zużycie wody do nawadniania o 80 %.

Gdy inicjatywa z zakresu biogospodarki uwzględni zasady gospodarki o obiegu zamkniętym, może prowadzić do powstania projektu o zerowej ilości odpadów. Takie podejście jest trudne, ale nie niemożliwe – a może być przy tym nawet opłacalne.

Rodzinne gospodarstwo rolne w Słowenii opracowało bezodpadowe metody przetwarzania, w ramach których waloryzuje się wszystkie produkty uboczne powstałe w wyniku przetwarzania winogron w sposób zrównoważony i w pełni zgodny z zasadami gospodarki o obiegu zamkniętym (s. 6).

Projekty z zakresu biogospodarki, w ramach których przekształca się odpady w nowe produkty o wartości dodanej, mogą również generować szersze korzyści dla lokalnej gospodarki i społeczności.

W ramach fińskiego projektu opracowano zimowy łańcuch zbierania trzciny pospolitej, wcześniej uważanej za odpad niebezpieczny. Dzięki tej inicjatywie powstały nowe produkty, możliwości biznesowe i korzyści dla społeczności (s. 7).

Brickz to naturalny nawóz opracowany w Niderlandach i produkowany z lokalnych i regionalnych materiałów z biomasy. Łączy on poprawę jakości gleby z istotnymi oszczędnościami finansowymi dla organizacji zajmujących się ochroną przyrody (s. 9).

Społeczne uznanie korzyści płynących z biogospodarki jest czynnikiem stymulującym działania. Działania komunikacyjne i uświadamiające skierowane do ogółu społeczeństwa pomagają zapewnić możliwość rozwijania zrównoważonych praktyk oraz powielane ich w innych miejscach.

W Parku Narodowym Vielfalter (Austria) wykorzystano program LEADER do wspierania zrównoważonej przedsiębiorczości poprzez organizację konkursu na pomysły na biznes (s. 10).

Wyniesienie uprawy belgijskich truskawek na nowy poziom

Gospodarstwo zajmujące się uprawą truskawek we Flandrii (Belgia) wykorzystało środki z EFRROW na wprowadzenie podwyższonych palet do uprawy owoców oraz recykling wody do nawadniania i nawozów.

Kris Deguffroy uprawia truskawki od 1995 r. w swoim gospodarstwie w Oostkamp, niedaleko Brugii (Belgia). Obecnie gospodarstwo specjalizuje się w produkcji truskawek. Produkuje około 250 ton owoców rocznie. Połowę wyhodowanych krzaczków truskawek sadi się ponownie w gospodarstwie, podczas gdy reszta przeznaczona jest na sprzedaż.

Klasyczny system produkcji truskawek, w ramach którego wykorzystuje się palety do uprawy roślin na poziomie gruntu, stwarza problemy. Nadmiar wody do nawadniania jest zazwyczaj marnowany. Znacznie wzrasta ryzyko porażenia przez patogeny glebowe, co wymaga stosowania znacznie większej różnorodności odmian oraz nawozów i środków ochrony roślin. Zagęszczenie roślin jest również znacznie mniejsze, ponieważ do ich pielęgnacji potrzebne są ścieżki robocze.

Aby rozwiązać te problemy i zwiększyć produkcję truskawek, rolnik postanowił zainstalować podwyższone palety uprawowe, korzystając z finansowania w ramach działania 4 (Inwestycje w środki trwałe) flamandzkiego PROW.

System podwyższonych palet składa się z tac z rabatami roślinnymi, które przesuwają się po szynach wspartych na metalowych belkach z profili IPN. Pomiędzy profilami IPN zainstalowane są rury zraszające do wody i nawozów. Ruchoma platforma porusza się nad roślinami i wykonuje kilka zautomatyzowanych zadań, np. przesuwa palety po szynach, przycina rośliny i usuwa rozgałęzienia.

Nadmiar wody do nawadniania jest zbierany w płytkim kanale pod paletami i kierowany do powolnego filtra piaskowego w celu dezynfekcji, dzięki czemu przefiltrowana woda może być w pełni ponownie wykorzystana do nawadniania.

W ramach projektu stworzono całkowicie zamknięty system recyklingu wody i nawozów używanych podczas uprawy truskawek w paletach. Całkowite zużycie wody zostało zredukowane o 80 %.

Dzięki podwyższonym paletom rośliny są mniej narażone na choroby przenoszone przez patogeny glebowe.

System ten jest bardziej zrównoważony pod względem wykorzystania zewnętrznych środków produkcji, takich jak środki ochrony roślin i nawozy.

Przestrzeń jest teraz wykorzystywana bardziej efektywnie, a gęstość nasadzeń wzrosła z 35 do 72 roślin na m². Dzięki temu wzrosła ilość sprzedawanych owoców truskawek, jak również krzaczków. Automatyzacja niektórych zadań sprawiła, że praca stała się mniej wymagająca fizycznie – w ten sposób łatwiej jest zatrudnić i zatrzymać pracowników. Zwiększyła się konkurencyjność gospodarstwa.

Dzięki systemowi zamkniętemu zanieczyszczona woda zawierająca azot i fosfor nie trafia już do wód powierzchniowych. Zużywa się też mniej wody. Zmniejszyło się również wykorzystanie środków ochrony roślin. Projekt ma zatem znaczenie dla wdrażania ramowej dyrektywy wodnej i przyczynia się do realizacji kilku celów określonych w strategii „Od pola do stołu” oraz unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Nazwa projektu	Aardbeitrayveld – Podwyższone palety do uprawy truskawek
Rodzaj beneficjenta	Przedsiębiorstwo prywatne
Okres	2017–2018
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 500 000 EUR Finansowanie z EFRROW: 100 000 EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 100 000 EUR Finansowanie prywatne: 300 000 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 4 – Inwestycje w środki trwałe
Dodatkowe informacje	https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/aardbeitrayveld-elevated-trays-strawberries_pl
Kontakt	Kris.deguffroy@telenet.be

© Kris Deguffroy

W ramach projektu wprowadzono podwyższone palety do uprawy truskawek, które przesuwają się po szynach. Projekt promuje bardziej efektywne wykorzystanie nawozów oraz wody do nawadniania.

Odrodzenie słoweńskich winorośli

Rodzinne gospodarstwo rolne wykorzystało środki z EFRROW do opracowania bezodpadowych metod przetwarzania w celu waloryzacji wszystkich produktów ubocznych powstałych w wyniku przetwarzania winogron w sposób zrównoważony i w pełni zgodny z zasadami gospodarki o obiegu zamkniętym.

Hiša vin Kokol (Dom Wina Kokol) jest rodzinnym gospodarstwem rolnym, które stosuje przyjazne dla środowiska praktyki rolnicze i dąży do osiągnięcia równowagi między produkcją żywności a ochroną środowiska.

Gospodarstwo zajmuje się przetwórstwem winogron na wino i obejmuje obszar winnic o powierzchni 2,7 ha w regionie Podravje w Słowenii, na których rośliny uprawiane są w sposób przyjazny dla środowiska. Zgodnie z zasadami gospodarki o obiegu zamkniętym i efektywnego gospodarowania zasobami gospodarstwo zbadało możliwości odzysku wszystkich „odpadów” z produkcji wina i przekształcania ich w nowe produkty handlowe.

Dofinansowanie objęte działaniem 10 (Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne) w ramach słoweńskiego PROW pozwoliło gospodarstwu zidentyfikować najlepszy sposób suszenia, czyszczenia i sortowania nasion winogron nadających się do dalszego przetwarzania.

W wyniku tłoczenia pestek winogron uzyskuje się wysokiej jakości olej, który dzięki silnym właściwościom przeciwutleniającym może być wykorzystywany do spożycia przez ludzi oraz jako składnik kosmetyków. Resztki nasion z prasy są suszone, a następnie mielone

na mąkę, która jest wykorzystywana jako suplement diety lub jako pasza dla zwierząt gospodarskich. Wyłoki z winogron bez pestek są wykorzystywane jako naturalny nawóz w winnicach.

Rośliny w winnicach w gospodarstwie są uprawiane całkowicie bez użycia herbicydów i z minimalnym użyciem insektycydów. Każdego roku zbiera się i przetwarza około 1 000 kg pestek winogron, co stanowi wzrost z 300 kg w 2017 r. i 500 kg w 2018 r. Pestki winogron, olej z pestek winogron i produkty mączne były wyprzedawane każdego roku, a dochód z ich sprzedaży stanowił około 10 % obrotu przedsiębiorstwa.

Gospodarstwo opracowało logo, etykietę i inne materiały promocyjne, zaangażowało się w marketing i promocję nowych produktów, otworzyło sklep na terenie gospodarstwa, założyło stronę internetową i stronę na Facebooku oraz rozwinęło usługi posprzedażowe. Dzięki temu wzrosła sprzedaż nowych produktów, a Dom Wina Kokol zyskał pozycję innowacyjnego, zrównoważonego i wysokojakościowego producenta wina.

Bardzo pozytywny odzew ze strony kupujących nowe produkty spowodował dalszy rozwój działalności gospodarstwa, w tym inwestycje w nowy sklep, nowy sprzęt oraz nowe pomieszczenia gospodarcze, w których

© Hiša vin Kokol

To słoweńskie gospodarstwo rodzinne stosuje przyjazne dla środowiska praktyki rolnicze. Środki z EFRROW wykorzystano do opracowania bezodpadowych metod przetwarzania w celu waloryzacji wszystkich produktów ubocznych powstałych w wyniku przetwarzania winogron w sposób zrównoważony i charakteryzujący się obiegiem zamkniętym.

© Hiša Vin Kokol

Gospodarstwo zaangażowało się w marketing i promocję nowych produktów opartych na „odpadach” z produkcji wina.

można organizować zajęcia takie jak warsztaty zdrowotne.

Gospodarstwo odniosło sukces biznesowy i jest otwarte na współpracę z lokalnymi i regionalnymi producentami wina.

Projekt przyczynia się do realizacji celów europejskiej polityki rolnej, w szczególności w zakresie rolnictwa

przyjaznego dla środowiska, gospodarki o obiegu zamkniętym i tworzenia produktów o wartości dodanej z materiałów „odpadowych”. Wnosi również wkład w zrównoważony rozwój i zarządzanie obszarami wiejskimi i krajobrazem naturalnym, a także w utrzymanie miejsc pracy na obszarach wiejskich, wspieranie produkcji, przetwarzania i sprzedaży na poziomie lokalnym oraz zwiększanie dochodów gospodarstwa i pobudzenie lokalnej gospodarki.

Nazwa projektu	Hiša vin Kokol (Odrodzenie winorośli/winogron)
Rodzaj beneficjenta	Przedsiębiorstwo prywatne
Okres	2015–2018
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 6 676 EUR Finansowanie z EFRROW: 2 941 EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 735 EUR Finansowanie prywatne: 3 000 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 10 – Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/hisa-vin-kokol-rebirth-vine-grapes_pl http://www.hisavinkokol.com
Kontakt	hisavin.kokol@gmail.com

Fińska trzcina pospolita: od odpadu do zasobu

Środki z EFRROW umożliwiły zimowe zbiory trzciny pospolitej i opracowanie produktów na bazie tego surowca, wcześniej uważanego za odpad.

Podczas gdy trzcina pospolita jest wykorzystywana w niektórych krajach do budowy dachów i jako materiał izolacyjny w budynkach, w Finlandii przez długi czas była uważana za problematyczny odpad i prawie w ogóle nie była wykorzystywana w działaniach przedsiębiorczych. Gwałtowny rozwój trzcinowisk w ostatnich latach w wyniku eutrofizacji jezior i zatok (przerost glonów spowodowany zanieczyszczeniem substancjami odżywczymi) przyciągnął jednak uwagę organizacji zajmujących się ochroną środowiska i biogospodarką.

W 2015 r. rolnik Matti Järvinen postanowił skorzystać ze wsparcia EFRROW, aby przetestować możliwości zimowego koszenia trzciny i ustalić odpowiednie sposoby wykorzystania tego surowca. Stał on na czele nowego ugrupowania, które przekształciło się w spółdzielnię z dziesięcioma członkami. Skorzystali oni z wsparcia objętego działaniem 7 (Podstawowe usługi i odnowa wsi) w ramach PROW dla Finlandii kontynentalnej, aby opracować nowy sprzęt do zbioru nadający się do zimowego koszenia na lodzie.

Testy koszenia prowadzono z udziałem lokalnych przedsiębiorców na jeziorze Urajärvi w Litti (południowa Finlandia), na obszarze wodnym zarządzanym przez autora projektu.

© Järvinen

Projekt przyczynił się do podniesienia świadomości na temat potencjalnych zastosowań trzciny pospolitej, wcześniej uważanej za odpad.

Po zebraniu trzciny pospolitej transportuje się ją do magazynu znajdującego się w pobliżu brzegu. Najlepsze trzciny są sortowane i grupowane w wiązki, które następnie są wykorzystywane do budowy dachów, szop ogrodowych i klatek, a także jako ściółka dla świń oraz materiały rzemieślnicze i budowlane.

© Järviuoko

Realizacja projektu finansowanego ze środków EFRROW wykazała pozytywny wpływ koszenia zimowego na środowisko. Wpływa ono na poprawę przepływu wody, ograniczenie emisji metanu z gnijącej biomasy i powoduje, że trzcina rośnie mniej gęsto. Przynosi to korzyści roślinom podwodnym i populacji owadów wodnych.

Pozostałe trzciny są belowane lub rozdrabniane w celu wykorzystania w drenażu lub filtrowaniu wody, ponieważ filtry trzcinowe zatrzymują cząstki stałe, fosfor i azot.

Projekt przyczynił się do podniesienia świadomości na temat potencjalnych zastosowań trzciny pospolitej poprzez publikacje, materiały informacyjne, otwarte warsztaty oraz wystawę produktów w pobliskim Parku Narodowym Kettumäki w Kouvola, który rocznie odwiedza około 30 000 turystów.

Podczas pierwszych zimowych zbiorów niektórzy z zaangażowanych w projekt wolontariuszy byli osobami ubiegającymi się o azyl. Projekt pozwolił im odkryć przyrodę i poznać ludność Finlandii oraz wspierał ich włączenie w społeczność.

Dzięki projektowi wykazano pozytywny wpływ koszenia zimowego na środowisko. Wpływa ono na poprawę przepływu wody, ograniczenie emisji metanu z gnijącej biomasy i powoduje, że trzcina rośnie mniej gęsto. Pozwala to na lepsze filtrowanie światła, z korzyścią dla roślin podwodnych i populacji owadów wodnych, a przy tym zapewnia więcej pożywienia dla ptaków wodnych.

Od czasu zakończenia projektu członkowie spółdzielni założonej w ramach projektu kontynuują prace nad wykorzystaniem i komercjalizacją trzciny.

Projekt dowodzi, że wsparcie UE ułatwia opracowywanie zrównoważonych metod rozwoju obszarów wiejskich i przynosi korzyści dla środowiska. Zaangażowanie kilku partnerów projektu sprawiło, że rezultaty projektu były

bardzo korzystne. Poprawa siedlisk ptaków, a także wykorzystanie skoszonej trzciny do zatrzymywania wycieków składników odżywczych przyczynia się do realizacji celów określonych w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Nazwa projektu	Järviuoko – Opracowanie metod zbioru i wykorzystania trzciny pospolitej
Rodzaj beneficjenta	Rolnik indywidualny
Okres	2015–2019
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 141 391 EUR • Finansowanie z EFRROW: 47 365 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 42 854 EUR • Finansowanie prywatne: 28 617 EUR Inne: 22 555 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 7 – Usługi podstawowe i odnowa wsi
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/jarviuoko-developing-harvesting-and-use-common-reed_pl • https://www.lyottila.fi/yhdistykset/lyottilan_yhteisen_kalaveden_osa/jarviuon-korjuuketjun-ja-hyot/
Kontakt	matti.a.jarvinen@hotmail.com

Brickz: naturalny polepszacz gleby z Niderlandów

Grupa operacyjna EPI-AGRI wykorzystała pozostałości biomasy do produkcji nawozu naturalnego, który wpływa na poprawę jakości gleby.

Osady naniesione przez rzeki i strumienie oraz pozostałości po koszeniu na obszarach naturalnych i wzdłuż dróg są usuwane jako strumienie odpadów, a organizacje ochrony przyrody ponoszą koszty w wyniku ich utylizacji. Wykorzystanie tej biomasy do użytkowania gleby mogłoby pomóc w odbudowie ekosystemów i potencjalnie zaoszczędzić na poziomie krajowym ponad 30 mln EUR rocznie z tytułu kosztów usuwania odpadów.

W oparciu o te przesłanki utworzono grupę operacyjną EPI-AGRI w ramach działania 16 (Współpraca) niderlandzkiego PROW. Projekt grupy operacyjnej miał na celu wprowadzenie na rynek innowacyjnego nawozu Brickz oraz utworzenie nowego regionalnego łańcucha producentów i klientów.

Brickz jest nawozem w postaci bloków, wyprodukowanym z lokalnych i regionalnych materiałów biomasowych (osady rzeczne, darń i ścięta trawa, odpady z przycinania), które są naturalnie bogate w materię organiczną i elementy zarodnikowe. Jest aktywnie wzbogacony o zdrowe grzyby glebowe, mikoryzę i nicienie, które sprawiają, że Brickz stanowi zrównoważoną alternatywę dla nawozów sztucznych. Brickz pomaga również w magazynowaniu dwutlenku węgla przez dziesiątki lat, ponieważ pozostałości są wykorzystywane do nasadzania

nowych drzew w celu wsparcia magazynowania dwutlenku węgla w przyszłości.

Drzewa ścinane w ramach gospodarowania krajobrazem są zbierane bezpłatnie i wykorzystywane do produkcji nawozu Brickz. Dzięki temu systemowi organizacje zajmujące się ochroną przyrody zaoszczędziły już w ciągu dwóch lat około 2 mln EUR na kosztach utylizacji.

Ponadto Brickz jest wykorzystywany w szkółkach leśnych do uprawy młodych drzewek, które z kolei są kupowane przez organizacje ochrony przyrody i sadzone na terenach przeznaczonych do ponownego zalesienia, dzięki czemu powstaje zamknięty obieg substancji odżywczych. Ponieważ drzewa nawożone Brickz rosną szybciej niż inne drzewa, umożliwia to magazynowanie większych ilości dwutlenku węgla w krótszym czasie.

Brickz zawiera również dodatek nicieni, które w naturalny sposób zwalczają agrofagi roślin. Stosowanie nawozu Brickz doprowadzi do zwiększenia liczby drzew w szkółkach drzew, po części również dlatego, że mniej drzew będzie umierać z powodu larw chrabąszcza majowego.

W ramach projektu udowodniono, że ten naturalny nawóz pomaga odwrócić trend pogarszania się jakości gleb rolnych i leśnych. Jego stosowanie poprawia również zdolność gleby do zatrzymywania wody i ogranicza wyłukiwanie azotanów i wykorzystywanie pestycydów.

© Brickz

Naturalny nawóz Brickz jest wykorzystywany w szkółkach leśnych do uprawy młodych drzewek, które z kolei są kupowane przez niderlandzkie organizacje ochrony przyrody i sadzone na terenach przeznaczonych do ponownego zalesienia, dzięki czemu powstaje zamknięty obieg substancji odżywczych.

© Brickz

Produkowane są różne warianty nawozu Brickz, dostosowane do różnych potrzeb rolnictwa i leśnictwa.

Brickz jest obecnie produkowany i sprzedawany w cenie 200 EUR za tonę. Produkowane są różne warianty nawozu Brickz, dostosowane do różnych potrzeb rolnictwa i leśnictwa, a w całych Niderlandach oczekuje się znacznego wzrostu produkcji. W ramach projektu opracowuje się biznesplan oraz zawiera lokalne i regionalne umowy dotyczące produkcji, sprzedaży i stosowania nawozu Brickz. Produkt został objęty patentem europejskim.

Projekt podkreśla znaczenie gospodarki o obiegu zamkniętym, zapewniając obopólne korzyści dla głównych partnerów, czyli szkółek leśnych i organizacji zajmujących się ochroną przyrody. Projekt przyczynia się do realizacji celów UE w zakresie poprawy zdrowia gleby i różnorodności biologicznej takich jak cele określone w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Nazwa projektu	Brickz – Naturalny polepszacz gleby
Rodzaj beneficjenta	Grupa operacyjna EPI-AGRI
Okres	2018–2021
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 278 456 EUR Finansowanie z EFRROW: 143 728 EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 143 728 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 16 – Współpraca
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/brickz-natural-soil-improver_pl www.tripleee.nl/product/brickz/
Kontakt	tom@tripleee.nl

Park Narodowy Kalkalpen – wyzwanie dla start-upów

Na obszarach wiejskich Austrii w ramach konkursu wspieranego ze środków program LEADER promowano zrównoważoną przedsiębiorczość w parku narodowym.

Lasy na terenach górskich między rzekami Enns i Steyr stanowią największy połączony obszar leśny w środkowej Austrii. W jego centralnej części znajduje się Park Narodowy Kalkalpen, który jest lasem bukowym wpisanym na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Wraz z innymi sąsiednimi obszarami chronionymi jest on uważany za obszar o wysokiej bioróżnorodności i kluczowy element dziedzictwa naturalnego Austrii. Rocznie odwiedza go około 350 000 turystów, którzy uczestniczą w zajęciach rekreacyjnych oraz wydarzeniach związanych z rolnictwem i leśnictwem.

Forum Regionalne Steyr Kirchdorf, lokalna grupa działania LEADER Nationalpark Kalkalpen i sąsiednia lokalna grupa działania Traunviertler Alpenvorland postanowiły zająć się promowaniem zrównoważonej przedsiębiorczości w parku przy wykorzystaniu środków z działania 19 (LEADER/CLLD) w ramach austriackiego PROW.

Projekt „Vielfalter” miał na celu propagowanie nowych form ekologicznie zrównoważonej przedsiębiorczości w parku narodowym poprzez konkurs na innowacyjne pomysły biznesowe w dziedzinie turystyki, zdrowia, rolnictwa i leśnictwa.

© Sieghartsleitner

W ramach projektu propagowano nowe formy ekologicznie zrównoważonej przedsiębiorczości w austriackim parku narodowym.

Konkurs został przygotowany we współpracy z lokalnymi partnerami, Izłą Handlową i stowarzyszeniem „Przyjaciele Parku Narodowego”. Opublikowano zaproszenie

do składania wniosków w sprawie innowacyjnych pomysłów biznesowych w różnych kategoriach (pomysł, start-up lub konsolidacja). Łącznie wpłynęło 55 wniosków.

Nagrodzono ośmiu zwycięzców za pomysły na biznes w różnych dziedzinach – od promowania bioróżnorodności poprzez przywracanie i ochronę łąk alpejskich po produkcję drewna na rozpałkę neutralnego pod względem emisji CO₂; od projektowania i produkcji zrównoważonych nart i desek snowboardowych po komercjalizację mięsa z dziczyzny jako marki premium.

Zwycięzcy otrzymali zindywidualizowane wsparcie: nagrody pieniężne, mentoring, udział w programie akceleracyjnym lub pomoc w zakresie działań PR przez określony czas. Dzięki temu możliwe było zapewnienie dojrzałości biznesowej ich pomysłów i założenie nowych, zrównoważonych przedsiębiorstw zgodnie z filozofią parku narodowego: dążenie do pozytywnego wpływu zarówno na bioróżnorodność, jak i na biogospodarkę.

Wydarzenia publiczne organizowane przez cały okres trwania projektu pozwoliły zwiększyć uznanie obywateli dla odnawialnych zasobów naturalnych oraz dzięki przedsiębiorczości wpłynęły na poprawę zrozumienia przez społeczeństwo znaczenia ochrony parku narodowego. Projekt „Vielfalter” to przykład promowania ekonomicznie opłacalnych usług ekosystemowych, które przyczyniają się do realizacji celów unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Projekt obejmował istotne działania w zakresie tworzenia sieci kontaktów, angażując ważne podmioty wnoszące wkład w rozwój biogospodarki, w tym Zarząd Parku Narodowego Górnej Austrii, Izbę Handlową, Fundację Scheuch, sponsorów reprezentujących gospodarkę regionalną, władze kraju związkowego Górna Austria oraz przedstawicieli organizacji Impact Hub Vienna.

Doświadczenia i wnioski wyciągnięte z projektu zostały przeanalizowane i upowszechnione, a obecnie są dostępne jako źródło inspiracji dla innych regionów.

W ramach projektu wprowadzono nieszablonowe oddolne podejście do angażowania zainteresowanych stron, które Fundacja Scheuch zamierza stosować w innych regionach. W regionie Parku Narodowego Kalkalpen format ten ma być dalej rozwijany i ponownie stosowany w ramach inicjatywy LEADER w następnym unijnym okresie programowania, przy zwiększonym nacisku na rolnictwo i żywność regionalną.

Nazwa projektu	Vielfalter – Kalkalpen National Park Start-Up Challenge [Park Narodowy Kalkalpen – wyzwanie dla start-upów]
Rodzaj beneficjenta	Lokalne grupy działania
Okres	2019–2021
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 85 608 EUR • Finansowanie z EFRROW: 41 092 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 10 273 EUR • Finansowanie prywatne: 34 243 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 19 – LEADER/CLLD
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/vielfalter-kalkalpen-national-park-start-challenge_pl • http://der-vielfalter.at • www.facebook.com/regio3.at
Kontakt	felix.foessleitner@leader-kalkalpen.at

© LAG Nationalpark Kalkalpen

Ośmiu zwycięzców nagrodzonych w projekcie otrzymało zindywidualizowane wsparcie, aby doprowadzić swoje pomysły do stanu dojrzałości biznesowej. Te nowe, zrównoważone przedsiębiorstwa dążą do zapewnienia pozytywnego wpływu zarówno na bioróżnorodność, jak i na biogospodarkę.

2. Łagodzenie zmiany klimatu

W tej kategorii konkursu RIA 2020 wyróżniono inspirujące projekty i inicjatywy finansowane ze środków EFRROW, których celem jest ograniczanie emisji gazów cieplarnianych lub usuwanie dwutlenku węgla z atmosfery.

Inicjatywy z zakresu łagodzenia zmiany klimatu mają na celu zminimalizowanie skutków zmiany klimatu poprzez ustabilizowanie stężeń gazów cieplarnianych w atmosferze. Jest to możliwe głównie poprzez ograniczenie emisji i zwiększenie usuwanych ilości przez pochłaniacze gazów cieplarnianych.

Sektor rolniczy w znacznym stopniu przyczynia się do światowych emisji gazów cieplarnianych innych niż CO₂ i odpowiada za około 10 % całkowitych emisji gazów cieplarnianych w UE¹, chociaż występują w tym zakresie znaczne różnice między państwami członkowskimi. Główne źródła emisji to gleby rolne – w związku z mineralizacją nawozów azotowych – oraz sektor produkcji zwierzęcej, w szczególności w zakresie gospodarowania nawozem naturalnym.

Rolnictwo, leśnictwo i obszary wiejskie mogą jednak również przyczynić się do łagodzenia skutków zmiany klimatu poprzez praktyki gospodarowania gruntami, które ograniczają emisje gazów cieplarnianych, zwiększają ich pochłanianie oraz maksymalizują efektywność energetyczną i efektywne gospodarowanie zasobami. Zmiany w praktykach i nowe podejścia w sektorze pierwotnym i ogólnie w społecznościach wiejskich mogą również wnieść cenny wkład w działania na rzecz łagodzenia zmian klimatu.

W Słowenii środki z EFRROW zapewniają gospodarstwu ekologicznemu i biodynamicznemu wsparcie w stosowaniu praktyk, które poprawiają jakość gleby, ograniczają zanieczyszczenie i maksymalizują zdolność gleby do działania jako pochłaniacz dwutlenku węgla (s. 13).

Do najważniejszych elementów włączania działań w dziedzinie klimatu do głównego nurtu w rolnictwie należą podnoszenie świadomości i wymiana wiedzy wśród rolników indywidualnych.

Dzięki projektowi Klimatkollen (s. 14) szwedzcy rolnicy mogą korzystać ze zindywidualizowanego doradztwa w zakresie działań na rzecz łagodzenia zmiany klimatu w ich gospodarstwach.

Funkcjonalna współpraca między wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w rozwój obszarów wiejskich (w tym rolnikami, naukowcami, doradcami, organami lokalnymi, decydentami, przedsiębiorstwami przetwórczymi, sprzedawcami detalicznymi i konsumentami) ma zasadnicze znaczenie dla włączenia do głównego nurtu praktyk przyjaznych dla klimatu na wszystkich poziomach. W ostatecznym rozrachunku mogą one mieć pozytywny wpływ na obszary wiejskie i całe społeczności.

W Austrii w ramach projektu FUMobil opracowywany jest regionalny program zrównoważonego transportu i mobilności poprzez skoordynowaną analizę danych, zaangażowanie wielu podmiotów oraz innowacyjne rozwiązania służące zwiększeniu inkluzywności (s. 16).

Programy Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) mogą przyczynić się do zwiększenia skali działań służących podnoszeniu świadomości i budowaniu zdolności z korzyścią dla całych społeczności wiejskich.

Finansowany w ramach inicjatywy LEADER projekt ENFOCC ma na celu budowanie zdolności hiszpańskich społeczności wiejskich do przejścia na lokalnie produkowaną energię ze źródeł odnawialnych (s. 17).

Fińskie społeczności wiejskie łączą się dzięki wsparciu ze środków EFRROW w celu opracowywania dostosowanych do potrzeb lokalnych, innowacyjnych działań na rzecz łagodzenia zmiany klimatu (s. 18).

¹ Europejska Agencja Środowiska, „Annual European Union greenhouse gas inventory 1990–2018 and inventory report 2020” [„Roczny wykaz gazów cieplarnianych w Unii Europejskiej 1990–2018 i sprawozdanie dotyczące wykazu za 2020 r.”], <https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-greenhouse-gas-inventory-2020>.

Rolnictwo biodynamiczne w Słowenii

Gospodarstwa ekologiczne i biodynamiczne w Słowenii skorzystały ze wsparcia EFRROW, aby wspólnie nabyć urządzenia do uprawy bezorkowej i przyjąć praktyki rolnicze, które promują optymalną jakość gleby.

Biodynamiczne metody uprawy² umożliwiają zwiększenie udziału materii organicznej w glebie i mają korzystny wpływ na zdolności gleby do pochłaniania dwutlenku węgla. Metody te obejmują zmianowanie upraw, nawożenie biodynamicznym kompostem z odchodów bydła oraz siew mieszany, a także uprawę bezorkową.

Gospodarstwo biodynamiczne Černelič dąży do tego, by stać się wzorem do naśladowania w obszarze rolnictwa biodynamicznego i ekologicznego. Jego właściciel jest byłym prezesem Stowarzyszenia Rolników Ekologicznych regionów Dolenjska, Posavje i Bela Krajina (środkowo-południowa Słowenia), a od 2015 r. jest prezesem stowarzyszenia biodynamicznego Ajda Posavje. Poprzez warsztaty, konferencje, wykłady, wizyty w szkołach oraz udział w targach w regionie i poza nim gospodarstwo stanowi dla coraz większej liczby słoweńskich rolników źródło inspiracji do przyjęcia ekologicznych i biodynamicznych metod uprawy.

W 2015 r. gospodarstwo Černelič wraz z trzema innymi gospodarstwami stosującymi uprawę bezorkową

zwróciło się o wsparcie objęte działaniem 4.1 (Wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych) w ramach słoweńskiego PROW na dofinansowanie zakupu maszyn rolniczych, w tym obrotników, mulczera, rozdrabniacza i innych narzędzi do systemów bezorkowych. Ich celem było zmodernizowanie systemów produkcyjnych i kontynuowanie produkcji wysokiej jakości żywności przy możliwie najmniejszym wpływie na środowisko.

Uprawa bezorkowa jest techniką, która ma znaczące zalety w porównaniu z zaorywaniem. Dzięki niej uzyskuje się napowietrzoną glebę o większej masie mikroorganizmów, która ma lepszą zdolność do infiltracji i retencji wody i może wchłonać więcej azotu z powietrza.

Wraz z odpowiednim zmianowaniem upraw i uprawami mieszanymi, które sprzyjają tworzeniu dobrej próchnicy i ograniczają zachwaszczenie, uprawa bezorkowa pomaga zwiększyć zdolność gleby do pochłaniania dwutlenku węgla i ma zasadnicze znaczenie we wspieraniu zdolności rolnictwa do łagodzenia zmiany klimatu. Ponadto uprawa bezorkowa okazała się skuteczna w regeneracji terenów zdegradowanych, w tym terenów byłych zakładów przemysłowych.

Dzięki zakupowi nowych maszyn gospodarstwa wyspecjalizowały i zmodernizowały swoje praktyki

² Biodynamika jest holistycznym, ekologicznym i etycznym podejściem do rolnictwa, ogrodnictwa, żywności i odżywiania.

© Černelič biodynamic farm

Gospodarstwo biodynamiczne Černelič dąży do tego, by stać się wzorem do naśladowania w obszarze rolnictwa biodynamicznego i ekologicznego. Finansowanie ze środków EFRROW pozwoliło rozwinąć i promować praktyki uprawy bezorkowej, które przyczyniają się do zwiększenia potencjału rolnictwa w zakresie łagodzenia zmiany klimatu.

Współpraca, tworzenie sieci kontaktów i wymiana wiedzy stanowią zasadniczą część tego projektu.

w zakresie produkcji rolnej poprzez podniesienie jej jakości i wydajności oraz poprawę warunków pracy w gospodarstwach.

W ramach projektu wykazano istotne wyniki w zakresie łagodzenia zmiany klimatu. Ograniczono emisje gazów cieplarnianych, erozję gleby i odpływ składników odżywczych z upraw. Zmniejszono również w znacznym stopniu zużycie paliwa: średnie roczne zużycie paliwa w gospodarstwie wynosi 55 litrów/ha w porównaniu z około 200 litrów/ha w gospodarstwie stosującym tradycyjne metody uprawy (orkę).

Współpraca, tworzenie sieci kontaktów i wymiana wiedzy poprzez konferencje i warsztaty pomogły wielu miejscowym rolnikom przestawić się na stosowanie

ekologicznych i biodynamicznych praktyk rolniczych. Obecnie Ajda Posavje dzieli się swoją wiedzą fachową w zakresie tych technik rolniczych oraz korzyści dla środowiska płynących z ich stosowania w całej Słowenii.

Właściwe podejście gospodarstwa do kwestii zmiany klimatu dostrzegła także Umanotera, słoweńska fundacja na rzecz zrównoważonego rozwoju. Dwa lata temu w ramach projektu realizowanego we współpracy z Komisją Europejską, Parlamentem Europejskim i rządem Słowenii gospodarstwo Černelič wyróżniono jako jeden z 20 przykładów najlepszych praktyk w Słowenii w zakresie redukcji emisji dwutlenku węgla.

Nazwa projektu	Gospodarstwo biodynamiczne Černelič
Rodzaj beneficjenta	Gospodarstwo rolne
Okres	2015–2021
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 28 947 EUR • Finansowanie z EFRROW: 23 158 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 5 789 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 4 – Inwestycje w środki trwałe
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/cemelic-biodynamic-farm-0_pl • https://biodinamicnakmetija-cemelic.si/
Kontakt	ekocemelic@gmail.com

Zindywidualizowane doradztwo pomaga ograniczyć emisje w szwedzkich gospodarstwach rolnych

W projekcie finansowanym ze środków EFRROW rolnikom oferowane jest ukierunkowane doradztwo w zakresie działań na rzecz łagodzenia zmiany klimatu umożliwiających im skuteczne ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w ramach prowadzonej działalności.

Greppa Näringen („Składniki odżywcze na wyciągnięcie ręki”) to wspólne przedsięwzięcie Szwedzkiej Rady Rolnictwa, szwedzkich organów okręgowych i różnych przedsiębiorstw rolnych. Projekt zrzesza ponad 10 000 członków – rolników, konsultantów, przedsiębiorców i przedstawicieli organów państwowych – którzy realizują wspólny cel, jakim jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i wpływu rolnictwa na środowisko.

Od czasu powstania Greppa Näringen w 2001 r. w całej Szwecji przeprowadzono już około 50 000 wizyt konsultantów.

W 2010 r., pod przewodnictwem Szwedzkiej Rady Rolnictwa, Greppa Näringen uruchomiło nowy moduł

usług doradczych w zakresie zmiany klimatu pod nazwą Klimatkollen dzięki wsparciu objętym działaniem 2 (Usługi doradcze) w ramach szwedzkiego PROW.

Za pośrednictwem Klimatkollen konsultantom oferuje się szkolenia z zakresu łagodzenia zmiany klimatu dotyczące różnych sposobów, w jakie rolnicy mogą ograniczać emisje związane z ich produkcją rolną, oraz różnych powiązanych metod obliczania. Po odbyciu szkolenia i zdaniu egzaminów konsultanci odwiedzają na życzenie (i bezpłatnie dla rolników) pojedyncze gospodarstwa, aby omówić możliwe działania, które mogłyby przyczynić się do ograniczenia emisji w tych gospodarstwach.

© Klimatkollen

W tym projekcie finansowanym ze środków EFRROW rolnikom oferuje się ukierunkowane doradztwo w zakresie działań na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, umożliwiających im skuteczne ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w ramach prowadzonej działalności.

Pierwsza wizyta pozwala konsultantowi ocenić sytuację danego gospodarstwa. W ciągu trzech lat odbywa się od czterech do sześciu wizyt kontrolnych, a ostatnia z nich oznacza zakończenie misji.

Dzięki wielokrotnym wizytom konsultant poszerza wiedzę rolnika na temat kwestii klimatycznych związanych z produkcją podstawową w gospodarstwie oraz identyfikuje emisję gazów cieplarnianych wzdłuż łańcucha produkcji. Oprócz tego konsultant oblicza poziom emisji w gospodarstwie i sugeruje działania mające na celu ograniczenie emisji i poprawę efektywnego gospodarowania zasobami w perspektywie zarówno krótko-, jak i długoterminowej. Do najczęściej stosowanych podejść należą: zapewnianie dobrego zdrowia i płodności zwierząt, efektywne wykorzystywanie pasz i ograniczenie stosowania soi i oleju palmowego (które przyczynia się do emisji gazów cieplarnianych w innych krajach), efektywne wykorzystywanie nawozu azotowego i wprowadzenie dobrze funkcjonującego zmianowania upraw.

Wizyty zapewniają bieżące wsparcie w przypadku, gdy działania wymagają dostosowania lub nie zostały skutecznie wdrożone. Więzy, która tworzy się między rolnikiem a konsultantem, pozwala na stopniową zmianę świadomości i zrozumienia u rolnika oraz zwiększa szansę na znalezienie rozwiązań, które sprawdzą się w każdym gospodarstwie.

W latach 2014–2020 konsultanci w ramach modułu Klimatkollen odbyli ponad 850 prywatnych wizyt w gospodarstwach rolnych w całej Szwecji, zapewniając wsparcie w zakresie przyjmowania dostosowanych do potrzeb strategii łagodzenia zmiany klimatu.

W ramach projektu wypełniono lukę, jaka bardzo często istnieje między nakazywaniem rolnikom

ograniczania emisji a faktycznym zapewnieniem im wiedzy i umiejętności, które pomogą im osiągnąć ten cel. Dostosowanie zaleceń specjalnie do każdego gospodarstwa zwiększa prawdopodobieństwo podjęcia działań, zwłaszcza jeżeli większa wydajność prowadzi do podwójnie korzystnej sytuacji – ograniczenia emisji i korzyści ekonomicznych.

Oprócz priorytetów związanych ze środowiskiem i klimatem jednym z głównych celów wspólnej polityki rolnej (WPR) jest zwiększenie konkurencyjności europejskich gospodarstw. Greppa Naringen i Klimatkollen przyczyniają się do realizacji tego celu także poprzez liczne działania promowane i podejmowane w szwedzkich gospodarstwach w zakresie efektywnego gospodarowania zasobami oraz praktyk rolniczych.

Nazwa projektu	Klimatkollen i Greppa Naringen
Rodzaj beneficjenta	Instytucja publiczna
Okres	2014–2020
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 244 623 EUR • Finansowanie z EFRROW: 119 376 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 125 247 EUR
Działanie w ramach PROW	https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/klimatkollen-i-greppa-naringen-sweden-offers-farmers-free-tailored-advice-climate_en http://www.greppa.nu
Dodatkowe informacje	• Działanie 2 – Usługi doradcze
Kontakt	Lis.Eriksson@jordbruksverket.se

Skok w przyszłość mobilności na obszarach wiejskich

Dzięki metodzie LEADER możliwe było opracowanie jasnej wizji przyszłego zintegrowanego, integracyjnego i przyjaznego środowiska systemu mobilności w regionie wiejskim w Austrii.

Obszar wokół jezior Fuschlsee i Mondsee, w pobliżu Salzburga (północno-zachodnia Austria), znany jest jako region „FUMO” i zamieszkuje go około 40 000 mieszkańców. Do czasu rozpoczęcia projektu oferta transportu publicznego była niewystarczająca: dostęp do pracy, szkoły i miejsc wypoczynku za pomocą transportu publicznego był utrudniony ze względu na znaczne odległości między przystankami autobusowymi i długi czas oczekiwania.

W rezultacie obywatele coraz częściej korzystali ze zmotoryzowanego transportu indywidualnego, co przyczyniało się do emisji z transportu i rozwoju niezrównoważonego, nieintegracyjnego systemu mobilności.

Aby rozwiązać te problemy, w latach 2016–2017 lokalna grupa działania LEADER Region Fuschlsee–Mondseeland (FUMO) współpracowała ze społecznościami lokalnymi w celu zaprojektowania generalnego planu na rzecz systemu mobilności zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju, który oferowałby wydajne, zrównoważone i łatwo dostępne opcje transportu.

Tworzenie sieci kontaktów i współpraca – nieodłączne elementy metody LEADER – pozwoliły zidentyfikować w ramach projektu zintegrowane rozwiązania dla lokalnych wyzwań związanych z mobilnością poprzez aktywne zaangażowanie społeczności lokalnych oraz podmiotów z różnych sektorów, takich jak turystyka, edukacja, prywatny biznes, władze lokalne, rolnictwo i kultura. W trakcie trwania projektu zorganizowano około 20 sesji roboczych, 60 prezentacji i liczne grupy robocze, aby zapewnić jak największy udział wielu podmiotów.

Na podstawie zgromadzonych danych geograficznych, ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców i oceny potrzeb projekt „FUMObil” umożliwił stworzenie regionalnego, opartego na danych planu zrównoważonego transportu. Szczególną uwagę zwrócono na potrzeby słabszych grup społecznych z ograniczeniami mobilności.

W ramach projektu podjęto znaczące i skuteczne działania, aby przyciągnąć zainteresowanie mediów. Przeprowadzono też kampanię reklamową. Opracowany w ten sposób regionalny plan generalny obejmuje jasną wizję przyszłego atrakcyjnego, zintegrowanego i przyjaznego środowiska systemu mobilności. Ponadto wszystkie 17 społeczności FUMO otrzymało badanie

Austriacka lokalna grupa działania współpracowała ze społecznościami lokalnymi w celu opracowania generalnego planu zintegrowanego, integracyjnego i przyjaznego środowiska systemu mobilności.

mobilności zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju dostosowane do ich kontekstu.

Na obszarze FUMO opracowano kilka projektów w celu rozpoczęcia wdrażania planu mobilności, w tym testowanie Digibusa: pierwszego austriackiego minibusu bez kierowcy; utworzenie pilotażowego przystanku autobusowego cechującego się bardziej atrakcyjnym wyglądem i większą dostępnością; wdrożenie lokalnych systemów wspólnego użytkowania samochodów osobowych w celu ułatwienia mobilności osób starszych oraz prowadzenie działań zachęcających do jazdy na rowerze.

Wkrótce zostaną przetestowane systemy elektrycznych samochodów, hulajnóg i rowerów. Lokalne szkoły podstawowe i średnie będą realizować całoroczne projekty ukierunkowane na mobilność. Wdrażany jest również nowy projekt LEADER dotyczący młodzieży i mobilności.

Po doświadczeniach związanych z projektem „FUMObil” lokalna grupa działania LEADER Region Fuschlsee-Mondsee dołączyła do projektu INTERREG „Shareplace”, którego celem jest opracowanie i wdrożenie intuicyjnej i łatwej w użyciu internetowej platformy komunikacyjnej grupującej regionalne dane dotyczące turystyki i mobilności.

Wsparcie w ramach inicjatywy LEADER umożliwiło wypracowanie kompleksowego zrozumienia systemu mobilności w regionie oraz występujących w nim

problemów dzięki wszechstronnemu, partycypacyjnemu podejściu do gromadzenia i analizy danych oraz planowania redukcji emisji. Zapewniło to podstawę do poczynienia w regionie strategicznych postępów w zakresie projektów badawczych, które przyczyniają się do opracowywania wizji mobilności zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju, oraz w dostępie do finansowania uzupełniającego, w tym ze środków programu INTERREG.

Nazwa projektu	FUMObil – Regionalny plan generalny na rzecz przyszłości mobilności
Rodzaj beneficjenta	Lokalna grupa działania
Okres	2016–2017
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 196 139 EUR • Finansowanie z EFRROW: 76 560 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 95 663 EUR • Finansowanie prywatne: 23 916 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 19 – LEADER/CLLD
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/fumobil-regional-masterplan-future-mobility_en • http://www.regionfumo.at/fumobil/
Kontakt	office@regionfumo.at

Projekt ENFOCC (energia, lasy i zmiana klimatu)

Projekt w ramach inicjatywy LEADER realizowany w Hiszpanii ułatwia wymianę wiedzy, budowanie zdolności i organizację szkoleń w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej i transformacji energetycznej w celu stworzenia możliwości dla lokalnej energii ze źródeł odnawialnych.

Transfer wiedzy i budowanie zdolności są niezbędne, by zwiększyć zdolność społeczności wiejskich pod względem łagodzenia zmiany klimatu oraz przystosowywania się do niej. Na tej podstawie i w przekonaniu o znaczeniu poprawy zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich Katalonii lokalna grupa działania LEADER Ripollès Ges Bisaura rozpoczęła realizację projektu LEADER „ENFOCC” (energia, lasy i zmiana klimatu).

Celem projektu było promowanie efektywności energetycznej i produkcji energii odnawialnej z lokalnych źródeł i materiałów; zwiększenie świadomości mieszkańców wsi w zakresie potrzeby promowania kwestii związanych z łagodzeniem zmiany klimatu i przystosowaniem się do niej; oraz promowanie zrównoważonej gospodarki leśnej.

W ramach ENFOCC opracowano liczne narzędzia praktyczne, działania na rzecz budowania zdolności i zwiększania świadomości w zakresie rozliczania energii, transformacji energetycznej, gospodarki leśnej i śladu środowiskowego regionu. Działania te są skierowane do całego łańcucha dostaw, w tym do zarządców lasów, techników, producentów energii i obywateli jako użytkowników energii.

© Oliver Paaske on Unsplash

W ramach ENFOCC opracowano wiele praktycznych narzędzi oraz działań na rzecz budowania zdolności i zwiększania świadomości.

Narzędzia praktyczne opracowane za pośrednictwem ENFOCC obejmują bezpłatne internetowe narzędzie do zarządzania energią (ENEGEST), które ułatwia osobom fizycznym i przedsiębiorstwom prowadzenie rachunkowości energetycznej oraz przyczynia się do promowania oszczędności finansowych, a także

metodykę sporządzania sprawozdań dotyczących transformacji energetycznej w gminach i prowincjach.

W ramach projektu promowano zwiększone wykorzystanie kotłów na biomase i lokalnych źródeł biomasy, w tym poprzez szkolenia dla zarządców lasów i techników, a także publikacje i studia wykonalności dla systemów sylwopastoralnych w różnych lokalnych gospodarstwach. Do 2019 r. dzięki działaniom w ramach projektu powstało 75 kotłów na biomase, co pozwoliło uniknąć 15 454 ton emisji CO₂ i zaoszczędzić 125 580 EUR z tytułu kosztów produkcji energii.

W ramach ENFOCC opracowano metodykę obliczania śladu węglowego lokalnej produkcji rolno-spożywczej oraz wydarzeń organizowanych przez lokalne zainteresowane strony (np. lokalne grupy działania). Stworzono materiały komunikacyjne w celu zwiększenia świadomości społecznej w zakresie transformacji energetycznej. Lokalnym gminom przedstawiono „Studium planowania mobilności w zakresie samochodów elektrycznych”.

Działania podnoszące świadomość promowane w ramach projektu pomogły zwiększyć zaangażowanie obszarów wiejskich w działania związane z łagodzeniem zmiany klimatu i przystosowywaniem się do niej. W latach 2016–2017 do ENFOCC dołączyły kolejne gminy i powołano nowy niezależny organ – Agencję Energetyczną Ripollès.

Projekt jest wciąż rozwijany i dostosowywany do zmian zachodzących w dziedzinie efektywności energetycznej oraz łagodzenia zmiany klimatu i zapobiegania jej.

ENFOCC obejmuje obecnie wszystkie 11 katalońskich lokalnych grup działania, a także grupy z innych regionów Hiszpanii i Francji. Konkretnie działania organizowane są we współpracy m.in. z Katalońskim Instytutem Energii, Urzędem ds. Zmiany Klimatu, Klastrem Biomasy oraz Stowarzyszeniami Gospodarki Leśnej.

ENFOCC udało się zwiększyć świadomość wiejskich przedsiębiorstw, osób prywatnych i gmin co do tego, że zmiana jest konieczna i możliwa pod warunkiem podjęcia działań indywidualnych i zbiorowych. Poprzez transfer wiedzy na temat koncepcji energii, leśnictwa i klimatu projekt wniósł wkład w zrównoważoną gospodarkę leśną oraz zwiększył zdolności lokalnych podmiotów w zakresie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej.

Dzięki zbliżeniu do siebie różnych podmiotów oraz wykorzystaniu ich mocnych stron i wiedzy fachowej ENFOCC wspiera zintegrowane podejście do efektywności energetycznej, oszczędności energii, a także możliwości produkcji i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Narzędzia opracowane w ramach projektu można przenieść na inne obszary oraz dostosować do różnych kontekstów i zasobów lokalnych.

Nazwa projektu	ENFOCC (energia, lasy i zmiana klimatu)
Rodzaj beneficjenta	Lokalna grupa działania
Okres	2012–2021
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> Budżet ogółem: 276 615 EUR Finansowanie z EFRROW: 118 944 EUR Finansowanie krajowe/regionalne: 157 671 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 19 – LEADER/CLLD
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/enfoccc-energy-forest-and-climate-change_en http://www.ripollesgesbisaura.org/qui-gestiona/1910-2/energia-forest-i-canvi-climatic-enfoccc/?lang=en
Kontakt	angels@ripollesgesbisaura.org

Fińskie wioski sekwestrujące i składujące dwutlenek węgla

Dzięki finansowaniu ze środków EFRROW ponad 30 wsi na obszarach wiejskich Finlandii zaplanowało i wdrożyło własne działania w dziedzinie klimatu poprzez połączenie wiedzy fachowej i tradycji.

Zmiana klimatu to problem globalny i należy podjąć wszelkie możliwe działania, aby ją spowolnić. Codzienne działania mają ogromny potencjał, gdy rozpatruje się je w ujęciu ogólnym. Istnieje w związku z tym potrzeba ukierunkowanych działań służących promowaniu i wspieraniu starań na obszarach wiejskich.

Regionalne stowarzyszenie wiejskie Pirkan Kylät ry postanowiło złożyć wniosek o dofinansowanie objęte działaniem 7 (Podstawowe usługi i odnowa wsi) w ramach PROW Finlandii kontynentalnej w celu wdrożenia projektu „Hiiltä sitovat kylät” („Wioski sekwestrujące dwutlenek węgla”). Jego celem jest zaktywizowanie wsi w regionie Pirkanmaa (południowa Finlandia) do odkrywania, rozwijania i wcielania w życie różnych strategii i działań mających na celu przeciwdziałanie zmianie klimatu.

W projekcie mogły uczestniczyć wszystkie wsie z tego obszaru zainteresowane działaniami w dziedzinie klimatu. Początkowo do projektu przystąpiło 30 wiosek, a potem dołączyło jeszcze kolejnych pięć.

Każda wioska zorganizowała publiczne wydarzenia poświęcone tematyce klimatu, podczas których społeczność mogła dyskutować o kwestiach klimatycznych, możliwościach składowania dwutlenku węgla w okolicy i możliwym wkładzie w biogospodarkę. Każda społeczność określiła jedno lub dwa konkretne eksperymentalne działania do przetestowania w swojej wiosce i wyznaczyła własne cele.

Działania związane z sekwestrowaniem i składowaniem CO₂ obejmują wykorzystanie drewna w budownictwie oraz produkcję biowęgla (węgla drzewnego produkowanego

© Pirkan Kylät ry

Uczestnicy projektu zaplanowali i wdrożyli różne działania w dziedzinie klimatu, w tym niektóre wzorowane na tradycjach lokalnych. Wszystkie działania sprzyjały budowaniu ducha wspólnoty.

z materii roślinnej i składowanego w glebie w celu poprawy jakości gleby i usuwania dwutlenku węgla z atmosfery). Wiele wsi organizowało wydarzenia o tematyce ekologicznej, niektóre angażowały się w zakładanie lokalnych grup żywnościowych i wspólnotowych ogródków, inne zajmowały się rozwojem recyklingu, kompostowania i gospodarowania odpadami oraz organizowały wspólne przejazdy samochodami osobowymi. Niektóre działania opierały się na lokalnych tradycjach, ale wszystkie sprzyjały budowaniu ducha wspólnoty.

Oczekuje się, że do końca projektu zostanie opracowanych do 70 działań, które będą kontynuowane po jego zakończeniu, dzięki czemu wioski wejdą na ścieżkę w pełni odnawialnej i niskoemisyjnej transformacji. Wszystkie działania zostaną poddane ocenie, a ponadto opracuje się narzędzia do promowania i wspierania niskoemisyjnych i zasobooszczędnych innowacji społecznych, które można będzie wdrożyć w innych obszarach wiejskich.

W ramach projektu nawiązano współpracę z kilkoma partnerami regionalnymi, w tym z członkami fińskiej sieci gmin neutralnych pod względem emisji dwutlenku węgla (HINKU).

Lokalne i kierowane przez społeczność podejście do łagodzenia zmiany klimatu daje nowe perspektywy rozwoju i odnowy wsi. Łączenie ludzi w celu wspierania działań w dziedzinie klimatu, które oferują możliwości w zakresie biogospodarki i gospodarki o obiegu

zamkniętym, promuje silne poczucie wspólnoty i buduje kapitał społeczny, a jednocześnie zwiększa atrakcyjność wsi.

Proces polegający na współpracy i współdziałaniu przyjęty w tym projekcie stanowi dla społeczności podstawę do określenia, jakie strategie będą dla nich skuteczne – przyczynia się to do przejścia odpowiedzialności za pomysły i zaangażowania w realizację rozwiązań.

Nazwa projektu	Hiiltä sitovat kylä – Wioski sekwestrujące i składowujące dwutlenek węgla
Rodzaj beneficjenta	Stowarzyszenie lokalne
Okres	2019–2020
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 166 278 EUR • Finansowanie z EFRROW: 69 837 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 96 441 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 7 – Usługi podstawowe i odnowa wsi
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/finnish-villages-sequestering-and-storing-carbon-hiilta-sitovat-kylat_en • http://www.pirkankylat.fi
Kontakt	Heidi.hallongren@pirkankylat.fi

3. Przystosowanie się do zmiany klimatu

W tej kategorii konkursu Rural Inspiration Awards 2020 uznano projekty i działania finansowane ze środków EFRROW mające na celu zwiększenie odporności europejskiego rolnictwa i leśnictwa na niekorzystne skutki zmiany klimatu.

Rosnące temperatury powietrza, zmiany w strukturze opadów, częstsze występowanie „ekstremalnych” zjawisk pogodowych i podnoszenie się poziomu morza mają wpływ na plony oraz wydajność zwierząt gospodarskich, dostępność wody do nawadniania, a także zmiany w lokalnych ekosystemach.

Spółeczności wiejskie i rolnictwo są szczególnie narażone na negatywne skutki zmiany klimatu. Działania mające na celu łagodzenie emisji gazów cieplarnianych (jak te przedstawione na s. 12 w kategorii „Łagodzenie zmiany klimatu”) często mogą być wdrażane razem z działaniami służącymi zwiększaniu odporności rolnictwa na skutki zmiany klimatu lub jako ich uzupełnienie.

Praktyki z zakresu przystosowywania się do zmiany klimatu mogą pomóc w przewidywaniu niekorzystnych skutków zmiany klimatu i podejmowaniu odpowiednich działań w celu zapobiegania szkodom, jakich mogą być przyczyną, lub minimalizowania takich szkód, bądź też wykorzystywania możliwości, które mogą się pojawić w tym kontekście.

Programy rozwoju obszarów wiejskich (PROW) wspierają rozwój rolnictwa i leśnictwa oraz dzielenie się nowymi podejściami, praktykami i wiedzą, aby lepiej radzić sobie ze skutkami zmiany klimatu.

Czeska Ekofarma Petra Marada jest przedsiębiorstwem rolno-środowiskowym, którego działania koncentrują się na przystosowywaniu się do zmiany klimatu i upowszechnianiu podobnych praktyk w całej społeczności rolniczej (s. 21).

W Finlandii projekt OSMO służy promowaniu uczenia się opartego na współpracy oraz narzędzi w celu zwiększania poziomu wiedzy rolników na temat problemów związanych z klimatem, a także wspieraniu stosowania alternatywnych strategii gospodarowania glebą (s. 22).

Dzięki wsparciu w ramach PROW przystosowywanie się do zmiany klimatu w rolnictwie może iść w parze z ochroną bioróżnorodności i środowiska.

Rolnicy, naukowcy i inne podmioty zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich w Hiszpanii współpracują przy tworzeniu wielofunkcyjnych żywoptotów, które oznaczają korzyści dla środowiska, a także wsparcie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej (s. 24).

Na obszarze produkcji wina we Włoszech w ramach projektu BIOCONVITO (s. 25) wprowadza się i testuje techniki biologiczne w celu zwalczania agrofagów, których populacje rosną z powodu zmiany klimatu.

Gdy projekt lub inicjatywa w zakresie przystosowywania się do zmiany klimatu okaże się sukcesem, PROW mogą sprzyjać rozpowszechnianiu jego wyników, ich powielaniu i przenoszeniu do innych krajów lub regionów. Rozwiązania opracowywane lokalnie mogą w ten sposób przyczynić się do wyeliminowania wyzwań globalnych.

Sieć wymiany wiedzy ECOPIONET wspiera współpracę między wieloma podmiotami oraz wymianę informacji i praktyk w hiszpańskim rolnictwie ekologicznym (s. 26).

Czeskie gospodarstwo ekologiczne przystosowujące się do zmiany klimatu

Czeskie gospodarstwo ekologiczne korzysta z finansowania z EFRROW, aby wdrożyć zrównoważone praktyki w celu ochrony gleby, wody, krajobrazu i różnorodności biologicznej oraz promowania podobnych praktyk wśród społeczności rolniczej.

Petr Marada założył swoje gospodarstwo ekologiczne w pobliżu wsi Šardice, w południowych Morawach (Czechy), korzystając ze wsparcia w ramach programu rozwoju obszarów wiejskich (okres programowania 2007–2013). Lata intensywnych technik rolniczych doprowadziły do zubożenia gleby, a ekstremalne opady deszczu spowodowane zmianą klimatu spotęgowały te negatywne skutki.

W pełni świadomy wyzwań i bardzo wrażliwy na kwestie rolnictwa zrównoważonego, w 2015 r. Petr Marada złożył wniosek o dofinansowanie na działanie 10 (Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne) w ramach obecnego czeskiego PROW (2014–2020) w celu wdrożenia środków rolnośrodowiskowych i innych działań adaptacyjnych w gospodarstwie. Jego celem było zahamowanie spadku różnorodności biologicznej, zminimalizowanie ryzyka erozji gleby oraz poprawa pojemności wodnej gleby.

Jednym z działań wdrożonych w gospodarstwie ekologicznym było utworzenie biopasów na sześciu hektarach gruntów ornyczych. Biopasy (pasy ziemi

zapewniające pokarm ptakom i dzikim zwierzętom krajobrazu rolniczego) zwiększają żyzność i jakość gleby, zmniejszają ryzyko erozji, zwiększają różnorodność biologiczną i podnoszą atrakcyjność krajobrazów rolniczych.

Do zwiększenia żyzności gleby, zmniejszenia erozji gleby i zwiększenia różnorodności biologicznej przyczyniły się również sadzenie trawy na gruntach ornyczych i skoncentrowane strefy buforowe. Zalesiono sześć hektarów trudnych do zagospodarowania gruntów rolnych, co spowodowało poprawę sekwestracji dwutlenku węgla, a także zapobiegło erozji gleby. Na trzech hektarach wcześniejszych gruntów ornyczych powstały tereny podmokłe i stawy, które prowadzą do poprawy pojemności wodnej w krajobrazie, a na 28 hektarach założono ekstensywnie prowadzone sady.

Zastosowano specjalne środki, aby zapewnić odpowiednie siedlisko dla ptaków brodzących i ptaków krajobrazu rolniczego oraz miejsce dla zapylaczy i drapieżników polujących na agrofagi upraw. Odtworzono populacje dzikiej kuropatwy, bażanta zwyczajnego i zająca – gatunków wskaźnikowych statusu zdrowotnego krajobrazu.

© Ekofarma Petra Marada

Działania opracowane w ramach tego projektu finansowanego przez EFRROW obejmowały tworzenie terenów podmokłych i stawów, które zwiększają pojemność wodną w krajobrazie i sprzyjają przystosowaniu się do zmiany klimatu.

Dzięki monitorowaniu kluczowych indeksów środowiskowych rolnik może w razie potrzeby dostosować działania.

Gospodarstwo ekologiczne korzysta również z dofinansowania w ramach działania 11 PROW (Rolnictwo ekologiczne), aby wszystkie grunty były uprawiane w sposób ekologiczny, z wykorzystaniem wyłącznie biologicznych metod zintegrowanego zarządzania ochroną przed szkodnikami i ochrony roślin.

Ze środków Programu Operacyjnego Komisji Europejskiej „Środowisko” na lata 2014–2020¹ sfinansowano inne środki rolnośrodowiskowe na gruntach Petra Marady: tereny podmokłe, sadzawki, sadzenie regionalnych odmian drzew owocowych i zieloną infrastrukturę.

Wspólnie wdrożone środki zapewniają lepsze przystosowanie się do zmiany klimatu na terenie całego gospodarstwa. Poprawa jakości gleby, np. poprzez zwiększenie zawartości i struktury materii organicznej, umożliwia dostosowanie się do spowodowanych klimatem ekstremalnych opadów i suszy.

Szkolenia i działania informacyjne, a także usługi doradcze stanowią istotny element działalności gospodarstwa ekologicznego. Korzystając z dodatkowych źródeł finansowania, Petr Marada zbudował wielofunkcyjne obserwatorium do zarządzania rolnictwem i związanej z tym edukacji, jak również miejsce do prowadzenia warsztatów i szkoleń, w którym znajduje się duży ul obserwacyjny. Czeskie Ministerstwo Rolnictwa przyznało gospodarstwu ekologicznemu status „gospodarstwa demonstracyjnego”.

Gospodarstwo ekologiczne współpracuje z właścicielami i dzierżawcami gruntów, rolnikami, leśniczymi, władzami państwowymi i lokalnymi oraz lokalnymi grupami działania LEADER (zarówno krajowymi, jak i międzynarodowymi), a także z ośrodkami

badań naukowych, uniwersytetami i organizacjami pozarządowymi. Setki osób, w tym rolnicy rozpoczynający działalność, uczestniczyły w wizytach, wydarzeniach i szkoleniach w gospodarstwie ekologicznym na temat różnych działań rolno-środowiskowo-klimatycznych. Wydarzenia te cieszą się coraz większą popularnością w regionie i ułatwiają wprowadzanie zmian w systemach rolniczych.

Gospodarstwo przyczynia się do realizacji zarówno celów wspólnej polityki rolnej UE (WPR), jak i krajowych celów w zakresie ochrony środowiska (czeska polityka ochrony przyrody i krajobrazu). Zajmuje się również kwestią łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej poprzez system rolniczy, który ogranicza do minimum negatywny wpływ na środowisko przy jednoczesnym kontynuowaniu produkcji żywności i gospodarowania krajobrazem.

Nazwa projektu	Ekofarma Petra Marady
Rodzaj beneficjenta	Rolnik indywidualny
Okres	2015–2020
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 56 311 EUR • Finansowanie z EFRROW: 31 100 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 10 300 EUR • Finansowanie prywatne: 11 811 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 10 – Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/agri-environment-business-focused-adaptation-climate-change-ekofarma-petra-marada_en • http://www.proprirodu.cz
Kontakt	p.marada@quick.cz

¹ https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/atlas/programmes/

Poprawa gospodarowania glebami na obszarach wiejskich Finlandii

Grupa operacyjna EPI-AGRI w Finlandii przyczyniła się do zwiększenia efektywności gospodarowania zasobami w gospodarstwie oraz do zapewnienia rolnikom najbardziej aktualnej wiedzy na temat zarządzania zdrowiem gleby.

Wiedza fachowa rolników oraz zdolność gleby do wydawania plonów stanowią dwa najważniejsze zasoby rolne. Wykrycie i rozwiązanie problemów związanych z glebą może w znacznym stopniu przyczynić się do zwiększenia wydajności rolnictwa przy jednoczesnym ograniczeniu potencjalnych skutków ekstremalnych warunków klimatycznych.

Zdrowie gleby można poprawić dzięki wykryciu – badając pole po polu – czynników obniżających plony, określeniu ich przyczyn i zaplanowaniu skutecznych sposobów ich wyeliminowania. Ponadto gospodarowanie glebą wymaga narzędzi i metod dostosowanych do lokalnych warunków.

W tym kontekście wykorzystano fundusze w ramach działania 16 (Współpraca) PROW Finlandii kontynentalnej,

aby utworzyć OSMO – grupę operacyjną EPI-AGRI. Jej głównym celem było zwiększenie efektywności gospodarowania zasobami w rolnictwie poprzez całościowe zarządzanie glebą i jej potencjałem wzrostu.

W działalności OSMO zaangażowały się zainteresowane strony w czterech regionach o różnych glebach rolnych: Ostrobotni Południowej, regionie Satakunta, Finlandii Południowo-Zachodniej i regionie Uusimaa. Zespół projektowy składał się z ekspertów w dziedzinie rolnictwa, ogrodnictwa, gospodarowania glebą, kształcenia rolników i usług doradczych na obszarach wiejskich.

Każde z ośmiu gospodarstw biorących udział w projekcie przeprowadziło trzy próby w ciągu trzech lat – raz na sezon wegetacyjny – na polach o niskiej

© OSMO

Osiem gospodarstw uczestniczących w tym projekcie finansowanym przez EFRROW przeprowadziło trzy próby w ciągu trzech lat na polach o niskiej produktywności. Dzięki temu wykryto konkretne problemy wpływające na zdrowie gleby i zmniejszenie plonów. Opracowane w ramach projektu informacje i narzędzia wykorzystano następnie, aby skutecznie rozwiązać te problemy.

produktywności. Próby umożliwiły wykrycie konkretnych problemów mających wpływ na zdrowie gleby i zmniejszenie plonów. Problemy te obejmowały m.in. niewystarczające odwadnianie, zagęszczanie wierzchniej warstwy gleby i podglebia, niedobór składników pokarmowych (zwłaszcza mikroskładników odżywczych), niewystarczającą aktywność biologiczną i niską zawartość materii organicznej gleby. Rolnicy wykorzystali informacje i narzędzia opracowane w ramach projektu, aby skutecznie rozwiązać te konkretne problemy.

Pięć regionalnych grup badawczych zrzesza innych rolników, którzy pragną dowiedzieć się więcej na temat zarządzania zdrowiem gleby. Zastosowano kształcenie mieszane łączące e-uczenie się z osobistymi możliwościami wzajemnego uczenia się.

Badacze i rolnicy opracowali praktyczne narzędzia i materiały szkoleniowe do planowania, wdrażania i oceny zarządzania zdrowiem gleby, a wspomniane narzędzia i materiały zostały obecnie opublikowane. W ramach projektu powstało 11 sprawozdań z badań, osiem narzędzi do planowania, 30 ulotek i kilka prezentacji.

Informacje na temat zdrowia gleby i metod zrównoważonego gospodarowania były szeroko rozpowszechniane podczas wydarzeń służących tworzeniu sieci kontaktów, targów i seminariów rolniczych, a także w czasopiśmie branżowych i na branżowych stronach internetowych. Ponadto doradcy uczestniczący w projekcie – czy to jako partnerzy projektu, czy też uczestnicy wydarzeń – rozpowszechniali te informacje dalej wśród innych rolników, z którymi współpracują.

Projekt opierał się na skutecznej współpracy między 26 lokalnymi, regionalnymi i krajowymi projektami i podmiotami. Około 1 500 uczestników aktywnie uczestniczyło w różnych wydarzeniach edukacyjnych i grupach badawczych zorganizowanych w ramach

projektu. Uczestnicy zdobyli rozległe nowe umiejętności i wiedzę oraz znacznie udoskonaliли zarządzanie zdrowiem gleby na poziomie gospodarstwa.

Wyniki projektu mają zastosowanie do wszystkich rolników, doradców, szkoleniowców i badaczy oraz mogą być przez nich wykorzystywane do poprawy zarządzania zdrowiem gleby. Można je łatwo przenosić i mogą one mieć szerszy wpływ, pomagając rolnikom i producentom w łagodzeniu skutków zmiany klimatu. Przykładowo 30 doradców w ramach projektu MAANEUVO („doradztwo w zakresie gleby”)² zostało przeszkolonych w dziedzinie skutecznego stosowania metod i narzędzi opracowanych w ramach projektu OSMO.

Nazwa projektu	OSMO – Dzielenie się wiedzą fachową i narzędziami w celu zasobooszczędnego gospodarowania glebą rolniczą
Rodzaj beneficjenta	Grupa operacyjna EPI-AGRI
Okres	2015–2019
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 700 000 EUR • Finansowanie z EFRROW: 235 200 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 324 800 EUR • Finansowanie prywatne: 140 000 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 16 – Współpraca
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/osmo-sharing-know-how-and-tools-resource-efficient-agricultural-soil-management_en • https://maan-kasvukunto.fi
Kontakt	jukka.rajala@helsinki.fi

² <https://carbonaction.org/soiladvice-project/>

Żywopłaty w służbie przystosowania hiszpańskiego rolnictwa do zmiany klimatu

Grupa operacyjna EPI-AGRI wspiera sadzenie wielofunkcyjnych żywopłatów wzdłuż pól uprawnych, co jest praktyką poprawiającą zrównoważoność rolnictwa i jego odporność na zmianę klimatu.

Żywopłaty są istotnym sprzymierzeńcem rolnictwa zrównoważonego. Pomagają poprawić jakość gleby i zwiększyć różnorodność biologiczną oraz wspierają naturalną ochronę przed szkodnikami, dzięki czemu systemy rolnicze są odporniejsze na zmianę klimatu.

Mając świadomość wielorakich korzyści płynących z sadzenia żywopłatów, grupa zainteresowanych stron z sektora rolnego z regionu Murcji (południowa Hiszpania) utworzyła grupę operacyjną GO SETOS przy wykorzystaniu finansowania w ramach działania 16 (Współpraca) hiszpańskiego krajowego PROW. Głównym celem grupy było zaprojektowanie, zasadzenie i monitorowanie wielofunkcyjnych żywopłatów wzdłuż pól uprawnych, aby stworzyć bardziej zrównoważony system rolniczy o niewielkim wpływie na środowisko.

Projekt umożliwił zaprojektowanie żywopłatów dla poszczególnych rodzajów upraw w sześciu gospodarstwach uczestniczących w przedsięwzięciu. Żywopłaty zaprojektowano na podstawie wcześniejszej oceny szczególnych potrzeb każdego pola w odniesieniu

do zapylaczy, naturalnych drapieżników, kontroli erozji, wychwytywania CO₂ i azotanów. Wielkość erozji gleby i wychwytywania CO₂ na tych terenach zmierzono przed posadzeniem roślin i po ich posadzeniu, aby określić zmiany pod względem ilościowym. Przeprowadzono inwentaryzację owadów, która pozwoli na porównanie danych z podobnymi gospodarstwami bez żywopłatów.

Żywopłaty są okresowo monitorowane, aby zbadać ich wzrost, wykryć problemy oraz w razie potrzeby je skorygować. Według oczekiwań do końca projektu na pięciu hektarach gruntów zostanie założonych w pełni 20 żywopłatów skomponowanych z ponad 60 gatunków rodzimych i zostanie wprowadzonych 35 000 siewek.

Projekt wspiera interakcje między wieloma podmiotami i przyczynia się do rozpowszechniania informacji, aby podnieść świadomość na temat znaczenia odtworzenia i ochrony usług ekosystemowych w rolnictwie.

Oczekuje się, że żywopłaty zasadzone przez GO SETOS wychwycą 7 000 ton CO₂ w ciągu 40 lat. Stworzenie

© GO SETOS

Ta grupa operacyjna EPI-AGRI wspierała sadzenie wielofunkcyjnych żywopłatów wzdłuż pól uprawnych – jest to praktyka poprawiająca zrównoważoność rolnictwa i jego odporność na zmianę klimatu.

siedlisk odpowiednich dla naturalnych wrogów agrofagów i nosicieli chorób ograniczy stosowanie produktów chemicznych i związane z tym koszty dla rolników szacowane na 400 EUR/ha. Poprawi się jakość gleby i wydajność upraw, co przyniesie korzyści gospodarce lokalnym rolnikom.

Projektowanie i sadzenie żywopłotów w ramach systemów rolniczych doprowadzi do powstania nowego rynku i nowych możliwości zatrudnienia. Wartość rozmnażania roślin w samym tylko regionie Murcji szacuje się na 5,2 mln EUR.

Oczekuje się, że zrównoważone praktyki propagowane przez GO SETOS zostaną powielone na 26 000 ha wielofunkcyjnych żywopłotów w regionie Murcji. Podobne projekty są rozwijane w całej Hiszpanii i wzbudzają coraz większe zainteresowanie oraz sprzyjają szeroko zakrojonym kontaktom z innymi grupami operacyjnymi.

GO SETOS przyczynia się do realizacji szeregu celów unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich. Wspiera konkurencyjność rolnictwa, oferując nowe środki na rzecz rolnictwa zrównoważonego. Zapewnia zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działaniami w dziedzinie klimatu, ponieważ ma na celu zwiększenie odporności ekosystemów rolnych i poprawę stanu

populacji zapylaczy. Dąży ponadto do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju terytorialnego gospodarek i społeczności wiejskich dzięki działaniom służącym tworzeniu miejsc pracy i zaangażowaniu wielu różnych podmiotów w sektorze rolnym.

Nazwa projektu	GO SETOS – Wielofunkcyjne granice dla zrównoważonego krajobrazu i rolnictwa
Rodzaj beneficjenta	Grupa operacyjna EPI-AGRI
Okres	2018–2020
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 170 675 EUR • Finansowanie z EFRROW: 107 525 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 63 150 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 16 – Współpraca
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/multifunctional-borders-sustainable-landscape-and-agriculture_en • http://www.setosrm.org/
Kontakt	paisajeyagricultura@gmail.com

Propagowanie biologicznych technik zwalczania agrofagów we Włoszech

Wyższe temperatury spowodowane zmianą klimatu są jednym z czynników stymulujących wzrost i rozmnażanie się populacji owadów. Środki z EFRROW pomagają tokańskiemu sektorowi produkcji wina wprowadzić i przetestować biologiczne zarządzanie ochroną przed szkodnikami oraz ograniczyć stosowanie pestycydów.

W winnicach we Włoszech i w innych krajach nadmierne stosowanie pestycydów chemicznych doprowadziło do rozwoju odporności w populacji zwalczanych szkodników owadów. Pestycydy mają również poważny wpływ na organizmy niebędące przedmiotem zwalczania oraz na zdrowie ludzi. Sytuację pogarsza wywołane zmianą klimatu globalne ocieplenie, ponieważ ciepło pobudza wzrost i rozmnażanie owadów oraz umożliwia im przetrwanie zimy, przyczyniając się do zwiększenia gęstości populacji.

Producenci wina w Toskanii odczuwali pilną potrzebę przyjęcia przyjaznych środowisku i skutecznych narzędzi zarządzania ochroną przed szkodnikami. Grupa ośmiu producentów z obszaru Bolgheri (zachodnia Toskania), jedno konsorcjum producentów wina oraz Uniwersytet w Pizie połączyły siły i postanowiły skorzystać z działania 16 (Współpraca) tokańskiego PROW.

W projekcie „BIOCONVITO – Artigiani del Vino Toscano” („Rzemieślnicy tokańskiego wina”) zastosowano przyjazne środowisku i bardzo skuteczne techniki zintegrowanego zarządzania ochroną przed szkodnikami w celu zwalczania dwóch głównych agrofagów winorośli: zwójki krzyżóweczki (*Lobesia botrana*) i wełnowca (*Planococcus ficus*). W ramach projektu testowano

również metody dezinformacji samców oparte na feromonach.

Projekt łączył praktyczne działania w terenie prowadzone przez badaczy uniwersyteckich w trakcie sezonu wegetacyjnego winogron z interaktywnymi warsztatami dla rolników i producentów wina prowadzonymi w różnych miejscach w całej Toskanii.

Techniki biologiczne zastosowane w ramach „BIOCONVITO” okazały się skuteczne w zwalczaniu zarówno *L. botrana*, jak i *P. ficus*. W gospodarstwach uczestniczących w projekcie całkowicie wyeliminowano interwencje oparte na środkach owadobójczych. Do tej pory podejścia oparte na zintegrowanym zarządzaniu ochroną przed szkodnikami przyjęto na około 1 200 ha wysokowartościowych tokańskich winnic.

W warsztatach na temat transferu technologii wzięto udział ponad 200 rolników i producentów wina. Przeszkolono co najmniej 50 podmiotów (cztery lub więcej na gospodarstwo), które mogą w związku z tym nadal aktywnie monitorować agrofagi występujące w winnicach, aby zapewnić terminowe i skuteczne strategie zwalczania agrofagów.

Wygłoszono wykłady i prezentacje podczas ponad 30 wydarzeń. Wykorzystano materiały drukowane

© BIOCONVITO

Środki z EFRROW pomogły tokańskiemu sektorowi produkcji wina wprowadzić i przetestować biologiczne zarządzanie ochroną przed szkodnikami oraz ograniczyć stosowanie pestycydów.

i internetowe, aby dotrzeć do decydentów, rolników i agronomów w celu promowania zasad zintegrowanego zarządzania ochroną przed szkodnikami oraz wartości biologicznych rozwiązań alternatywnych dla pestycydów chemicznych.

Znaczne ograniczenie stosowania pestycydów wynikające z projektu przyniosło bezpośrednie korzyści dla zdrowia rolników i środowiska oraz zminimalizowało pozostałości środków chemicznych na winogronach i w winach.

Podejścia oparte na zintegrowanym zarządzaniu ochroną przed szkodnikami, promowane na skalę regionalną w ramach projektu, zostały wyeksponowane na szczelnie UE podczas spotkań grupy dyskusyjnej EPI-AGRI ds. chorób i agrofagów w uprawie winorośli. Metody stanowiące podstawę projektu mogą być stosowane na innych obszarach wiejskich UE, które borykają się z podobnymi problemami związanymi ze zmianą klimatu. Podejście oparte na zintegrowanym zarządzaniu ochroną przed szkodnikami jest szczególnie istotne dla obszarów, na których znajdują się wysokowartościowe winnice, ale podobne projekty zaproponowano ostatnio dla różnych upraw polowych, w tym pszenicy³.

³ <https://agro.au.dk/forskning/internationale-platforme/eurowheat/>

Nazwa projektu	Artigiani del Vino Toscano – BIOCONVITO
Rodzaj beneficjenta	Gospodarstwo rolne
Okres	2016–2018
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 207 589 EUR • Finansowanie z EFRROW: 80 337 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 106 493 EUR • Finansowanie prywatne: 20 759 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 16 – Współpraca
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/introducing-and-testing-biological-pest-control-techniques-wine-producing-sector_en • http://www.bioconvito.it/
Kontakt	andrea.lucchi@unipi.it

Sieć pionierów rolnictwa ekologicznego na obszarach wiejskich Hiszpanii

Grupa operacyjna EPI-AGRI wspiera współpracę wielu podmiotów i wymianę wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego.

Tereny upraw zbóż na obszarach suchych wokół miast Salamanka, Toledo i Guadalajara (środkowa Hiszpania) zostały dotknięte zjawiskiem porzucania działalności rolniczej i powiązanym zjawiskiem wyludnienia. Głównymi przyczynami tej sytuacji są: degradacja gleby

spowodowana nieefektywnym stosowaniem środków produkcji rolnej takich jak nawozy oraz skutki zmiany klimatu, takie jak susze oraz coraz częstsze ulewne deszcze.

Aby sprostać tym wyzwaniom, utworzono grupę operacyjną EPI-AGRI, ECOPIONET, finansowaną z działania 16 w ramach hiszpańskiego krajowego PROW. Jej celem jest propagowanie ekologicznych praktyk produkcyjnych na obszarze, osiągnięcie większego powiązania łańcucha dostaw w sektorze oraz zapewnienie rentowności gospodarstw.

Systemy rolnictwa ekologicznego mają większą zdolność przystosowania się do zmiany klimatu niż rolnictwo konwencjonalne. W mniejszym stopniu zanieczyszczają one również środowisko, są bardziej zasobooszczędne i ogólnie lepiej chronią rolników przed zmiennością cen środków produkcji. Ponadto rosnący rynek produktów ekologicznych zapewnia rolnikom możliwość uzyskania wyższej wartości dodanej dla ich produktów. Zwiększenie rentowności rolnictwa może również ułatwić wymianę pokoleń i przeciwdziałać wyludnianiu się obszarów wiejskich.

ECOPIONET łączy rolników rozpoczynających produkcję ekologiczną lub będących w trakcie przechodzenia na taką produkcję („pionierzy”) z rolnikami już prowadzącymi produkcję ekologiczną („mentorzy”), doradcami rolnymi i technikami, którzy mają wiedzę w dziedzinie produkcji, zarządzania i komercjalizacji, oraz z badaczami.

Pionierzy testują przejście na metody ekologiczne na działkach pilotażowych w swoich gospodarstwach, korzystając z okresowych szkoleń i indywidualnego doradztwa mentorów. Obejmuje to indywidualne wizyty na działkach pilotażowych rolników w celu monitorowania postępów i zbierania danych, które są również przekazywane doradcom z pięciu zawodowych organizacji rolniczych zaangażowanych w działalność ECOPIONET i wykorzystywane przez tych doradców.

Do tej pory producentami ekologicznymi z powodzeniem zostało 25 rolników należących do grupy pionierów. Dzięki działkom pilotażowym inni rolnicy z okolicy („sąsiedzi”) mogą zobaczyć, jak w praktyce przebiega przejście na produkcję ekologiczną. W ten sposób ECOPIONET przyczyniła się do zmniejszenia przepaści między badaczami a producentami i zapewnienia dynamicznego przepływu wiedzy i informacji między wszystkimi zaangażowanymi podmiotami.

Szkolenia oferuje się również innym rolnikom i zainteresowanym stronom w sąsiedztwie i w całej Hiszpanii. Wyniki projektu są upowszechniane dzięki specjalnej stronie internetowej, sieciom społecznościowym i publikacjom. Projekt zakończy konferencja podsumowująca.

Projekt łączy rolników rozpoczynających produkcję ekologiczną lub będących w trakcie przestawiania się na taką produkcję z rolnikami już prowadzącymi produkcję ekologiczną, doradcami i technikami.

Projekt ten wspiera rozwój systemów rolnictwa ekologicznego, które mają większą zdolność przystosowania się do zmiany klimatu niż rolnictwo konwencjonalne.

Wprowadzenie rolnictwa ekologicznego na tym obszarze przyniosło korzyści dla środowiska i klimatu, takie jak mniejsze ryzyko erozji gleby, większa różnorodność biologiczna, efektywność energetyczna, mniejsze zanieczyszczenie wód gruntowych i bardziej efektywne wykorzystanie zasobów wodnych.

Sieć doprowadziła do założenia organizacji producentów upraw ekologicznych oraz stowarzyszenia producentów zajmującego się wprowadzaniem do obrotu produktów ekologicznych. Rolnicy mają większą zbiorową siłę przetargową i mogą wynegocjować wyższe ceny za swoje produkty.

Oczekuje się, że w perspektywie długoterminowej grupa operacyjna umożliwi wielu gospodarstwom, których obecna rentowność jest poważnie zagrożona, dalsze prowadzenie działalności dzięki dywersyfikacji i reorientacji produkcji w kierunku produktów o wysokiej wartości dodanej oraz reagowaniu na rosnący popyt na rynku. Szacuje się, że rolnicy należący do grupy pionierów będą w stanie poprawić swoją marżę netto z ha o 20–30 %.

Nazwa projektu	ECOPIONET: Innowacje i biogospodarka w środowisku wiejskim
Rodzaj beneficjenta	Grupa operacyjna EPI-AGRI
Okres	2018–2020
Finansowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet ogółem: 509 019 EUR • Finansowanie z EFRROW: 407 215 EUR • Finansowanie krajowe/regionalne: 101 804 EUR
Działanie w ramach PROW	Działanie 16 – Współpraca
Dodatkowe informacje	<ul style="list-style-type: none"> • https://enrd.ec.europa.eu/projects-practice/ecopionet-innovation-and-bioeconomy-rural-environment_en • https://pionerosecologicos.net
Kontakt	raquel.arroyo@irnasa.csic.es

WCZEŚNIEJSZE BROSZURY O PRZYKŁADOWYCH PROJEKTACH WSPÓŁFINANSOWANYCH Z EFRROW

Więcej inspirujących przykładów projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich wspieranych z EFRROW można znaleźć we wcześniejszych wydaniach broszury o przykładowych projektach współfinansowanych z EFRROW. Każde wydanie zawiera bardziej szczegółowy opis przykładowych projektów, które przyniosły oczekiwane rezultaty, i dotyczy konkretnego zagadnienia z zakresu rozwoju obszarów wiejskich.

Są one dostępne na stronie ENRD w zakładce „Publikacje” pod adresem https://enrd.ec.europa.eu/home-page_pl.

Dynamiczny rozwój obszarów wiejskich

Rural Inspiration Awards 2019

Biogospodarka

Młodzież i wymiana pokoleń

Innowacje cyfrowe i społeczne w kontekście usług na obszarach wiejskich

Zasobooszczędne gospodarki wiejskie

Wsparcie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Przejęcie na bardziej ekologiczną gospodarkę obszarów wiejskich

Integracja migrantów i uchodźców

PUBLIKACJE ENRD

Dzięki naszym publikacjom na bieżąco zapoznacie się ze wszystkimi najnowszymi wiadomościami, poglądami i zmianami w dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich w Europie!

Każda publikacja ENRD jest wydawana dwa razy do roku i jest dostępna w wersji elektronicznej i papierowej w sześciu językach UE (ES, DE, EN, FR, IT, PL): https://enrd.ec.europa.eu/publications/search_pl.

Przegląd Obszarów Wiejskich UE

Główna publikacja tematyczna ENRD.

Broszura projektów EFRROW

Wybrane projekty współfinansowane w ramach EFRROW dotyczące konkretnego tematu z zakresu rozwoju obszarów wiejskich.

Magazyn „Rural Connections”

Magazyn ENRD przedstawiający aktualności i opinie podmiotów zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich w Europie.

Biuletyn ENRD

Wszystkie najnowsze wiadomości na temat rozwoju obszarów wiejskich z Europy bezpośrednio w jednym e-mailu miesięcznie!

Subskrypcja: https://enrd.ec.europa.eu/news-events/enrd-newsletter_en

WYSZUKIWANIE INFORMACJI O UE

Online

- Informacje o Unii Europejskiej we wszystkich językach urzędowych UE są dostępne w portalu Europa: https://europa.eu/european-union/index_pl.

Publikacje UE

- Bezpłatne i odpłatne publikacje UE można pobrać lub zamówić na stronie: <https://op.europa.eu/pl/web/general-publications/publications>.
- Większą liczbę egzemplarzy bezpłatnych publikacji można otrzymać, kontaktując się z Europe Direct lub z lokalnym ośrodkiem informacyjnym (zob. https://europa.eu/european-union/contact_pl).

ENRD online

Odwiedź stronę ENRD

 <https://enrd.ec.europa.eu>

Zapisz się, aby otrzymać Newsletter ENRD

 https://enrd.ec.europa.eu/news-events/enrd-newsletter_en

Śledź ENRD w mediach społecznościowych

 www.facebook.com/ENRDcp

 www.twitter.com/ENRD_CP

 www.linkedin.com/company/enrd-contact-point

 www.youtube.com/user/EURural

 www.instagram.com/enrdcp

ENRD Contact Point
Rue de la Loi/Wetstraat, 38 (bte 4)
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË
Tel. +32 2 801 38 00
info@enrd.eu